

**VILNIAUS KOLEGIJOS
SVEIKATOS PRIEŽIŪROS FAKULTETAS**

**SPECIALYBĖS KALBOS KULTŪRA
KONSPEKTAS**

PARENGĖ LEKTORĖ
DIANA ŽĖKIENĖ

2009/2010

TURINYS

TURINYS.....	2
ĮŽANGOS ŽODIS STUDENTUI.....	4
ĮVADAS.....	5
1. PAGRINDINĖS SAŲOKOS.....	5
2. KALBOS KLAIDŲ SKIRSTYMAS.....	6
TARTIS (FONETIKA).....	7
KIRČIAVIMAS (AKCENTOLOGIJA).....	8
1. PAGRINDINĖS SAŲOKOS.....	8
2. PAGRINDINĖS KIRČIAVIMO TAISYKLĖS.....	10
3. KIRČIUOTĖS. KIRČIUOČIŲ SCHEMOS.....	11
4. PAVOJINGIEJI LINKSNIAI.....	15
5. VIETOVARDŽIŲ KIRČIAVIMAS.....	17
6. TARPTAUTINIŲ ŽODŽIŲ KIRČIAVIMAS.....	18
ŽODYNAS (LESIKA). ŽODŽIŲ DARYBA.....	23
1. ŽODYNO SUDĖTIS.....	23
2. PAGRINDINĖS SAŲOKOS.....	24
3. BARBARIZMAI.....	25
4. HIBRIDAI.....	30
5. VERTALAI.....	31
6. SEMANTIZMAI.....	32
ŽODŽIŲ FORMOS (MORFOLOGIJA).....	39
1. KLAIDŲ SKIRSTYMAS.....	39
2. DAIKTAVARDIS.....	40
3. BŪDVARDIS.....	41
4. SKAITVARDIS.....	42
5. ĮVARDIS.....	43
6. VEIKSMAŽODIS.....	44
7. DALYVIS.....	45
8. PADALYVIS.....	46
9. PRIEVEIKSMIAI.....	47
LINKSNIAI IR PRIELINKSNIAI (SINTAKSĖ).....	48
1. KLAIDŲ SKIRSTYMAS.....	48
2. VARDININKAS.....	50
3. KILMININKAS.....	50
4. NAUDININKAS.....	51
5. GALININKAS.....	52
6. ĮNAGININKAS.....	53
7. VIETININKAS.....	54
8. PRIELINKSNIAI.....	
8.1. APIE.....	55
8.2. Į.....	56
8.3. PAS.....	57
8.4. PRIE.....	58

8.5. PRIEŠ.....	59
8.6. SU.....	60
8.7. UŽ.....	61
8.8. VIRŠ.....	62
9. POLINKSNIAI	
9.1. ATGAL.....	63
9.2. ATVEJU.....	64
9.3. ATŽVILGIU.....	65
9.4. DĖKA.....	66
9.5. PAGALBA.....	67
10. SAKINIŲ IR SAKINIO DALIŲ JUNGIMAS	
10.1. GI.....	68
10.2. IDANT; JEI(GU); KAD; (SU) TIKSLU.....	69
10.3. IR.....	70
10.4. KAS.....	71
10.5. VIETOJ TO, KAD.....	72
LITERATŪRA.....	73

IŽANGOS ŽODIS STUDENTUI

Šiuolaikinio pasaulio tempai, pokyčiai ir ateities perspektyvos dažnai išjudina net, atrodytų, seniai užsistovėjusį vandenį. Ką čia kalbėti apie šiuolaikinį žmogų – veržlų, imlų, siekiantį tikslo, studijuojantį pasirinktą specialybę. Šiame perspektyvios ateities kelyje daug kelių, viešelių, takelių... Džiugu, kad gimtosios – valstybinės kalbos studijų kelias šiuolaikinėje visuomenėje pakankamai platus, svarbus ir reikšmingas. Tai skatina ir Europos Sąjungos nuostatos. Todėl kiekvienam žmogui, siekiančiam išsilavinimo, studijuojančiam užsienio kalbų, turėtų būti išdidu pirmiausia išmanyti savo gimtąją – valstybinę kalbą.

Kalbos kultūra daugeliui asocijuojasi su nuobodžiomis, neaprepiamomis studijomis, kalnais žodynų, gramatikų ir vadovėlių. Iš tiesų, turime nemažai turto! Ir dėl to galime drąsiai didžiuotis.

Šio darbo nepavadinsi vadovėliu. Tai kalbos kultūros kurso konspektas, paremtas paskaitų, teorinio ir praktinio darbo su studentais patirtimi. Čia nerasite išsamių aprašymų, teorijų, įrodinėjimų. Šiame konspekte beveik visas kalbos kultūros kursas pateiktas struktūrinėmis schemomis. Jos komponuojamos taip, kad studentas, dalyvaudamas paskaitoje, čia galėtų žymėti įvairias pastabas, papildymus, pavyzdžius. Norėtusi, kad konspektas būtų ne tausojama knyga, o darbo sąsiuvinis. Galbūt toks medžiagos pateikimas padės mokytis ir aprėpti kalbos kultūros erdves.

Konspekto medžiagą sudaro tarties, kirčiavimo, žodyno, morfologijos ir sintaksės skyriai. Pabaigoje pridedamas literatūros sąrašas, kuris, tikimės, bus reikalingas išsamiau studijuojantiems vieną ar kitą temą.

Konspektas skiriamas kolegijų studentams, ypač studentams medikams. Nors visa medžiaga pateikta bendrosios kalbos kultūros pagrindu, tačiau klaidos, pavyzdžiai dažniausiai iliustruoja medikų kalbos negeroves.

Tikimės, kad studijuodami kalbos kultūrą išsiugdysite, o gal net sustiprinsite nepakantumą, anot medikų, imunitetą kalbos niekinimui, aplaidumui, pajausite poreikį kalbėti ir rašyti taisyklinga kalba. Tai yra pagrindinis mūsų paskaitų tikslas.

PAGRINDINĖS SAŲOKOS

KALBOS KULTŪROS OBJEKTAS – **BENDRINĖ KALBA**.

BENDRINĖ KALBA – tai sunorminta viešojo gyvenimo kalba:

- rašomoji,
- šnekamoji.

BENDRINĖ KALBA – tai:

- rašto,
- literatūros,
- įstaigų,
- mokyklų,
- radijo,
- televizijos kalba.

KALBOS NORMA – įteisintos bendrinės kalbos vartojimo taisyklės.

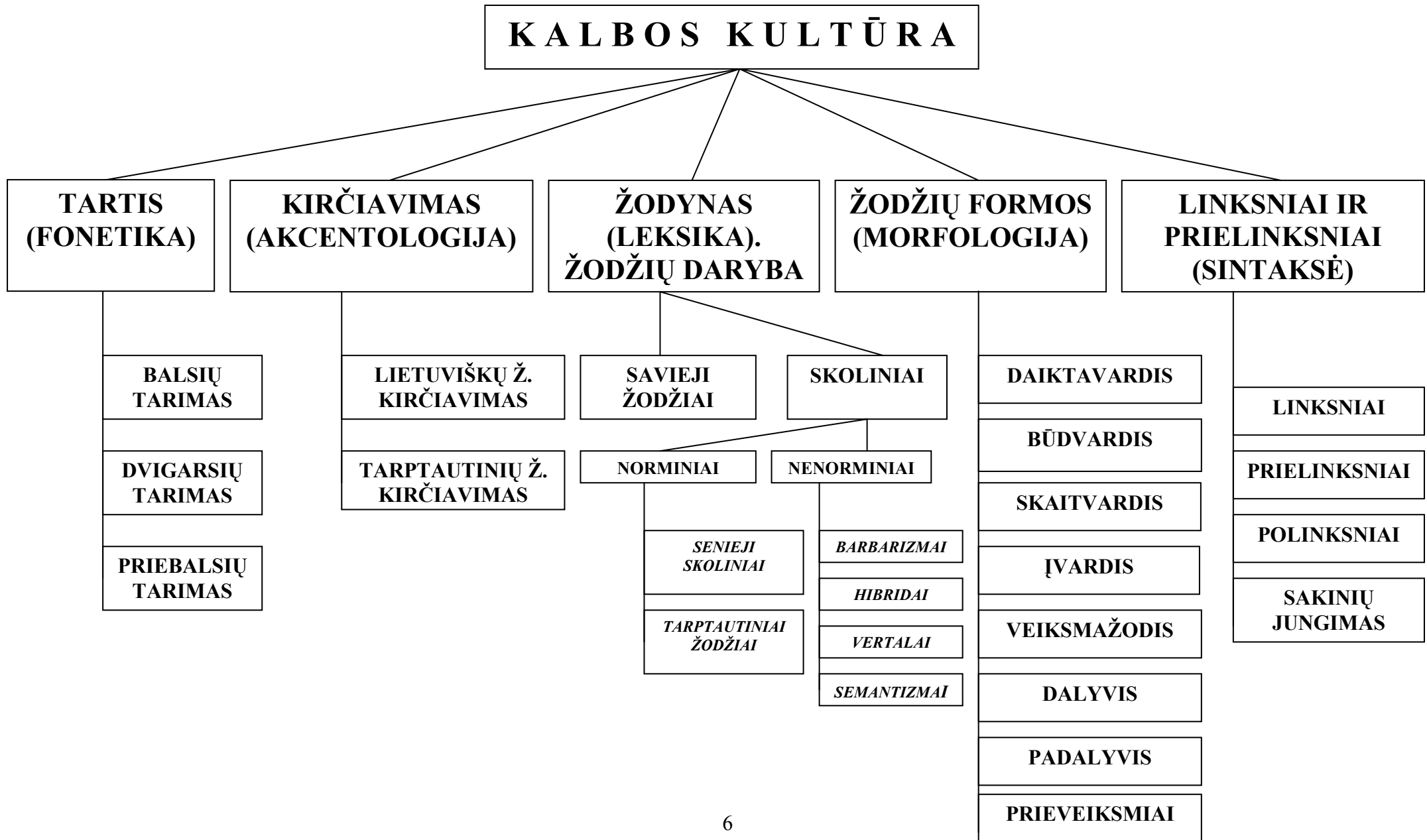
Normų (taisyklių) sudarymas ir užrašymas – tai bendrinės kalbos **NORMINIMAS** arba **KODIFIKAVIMAS**.

Kalbos normų pažeidimas – **KALBOS KLAIDA**.

Jų atsiranda:

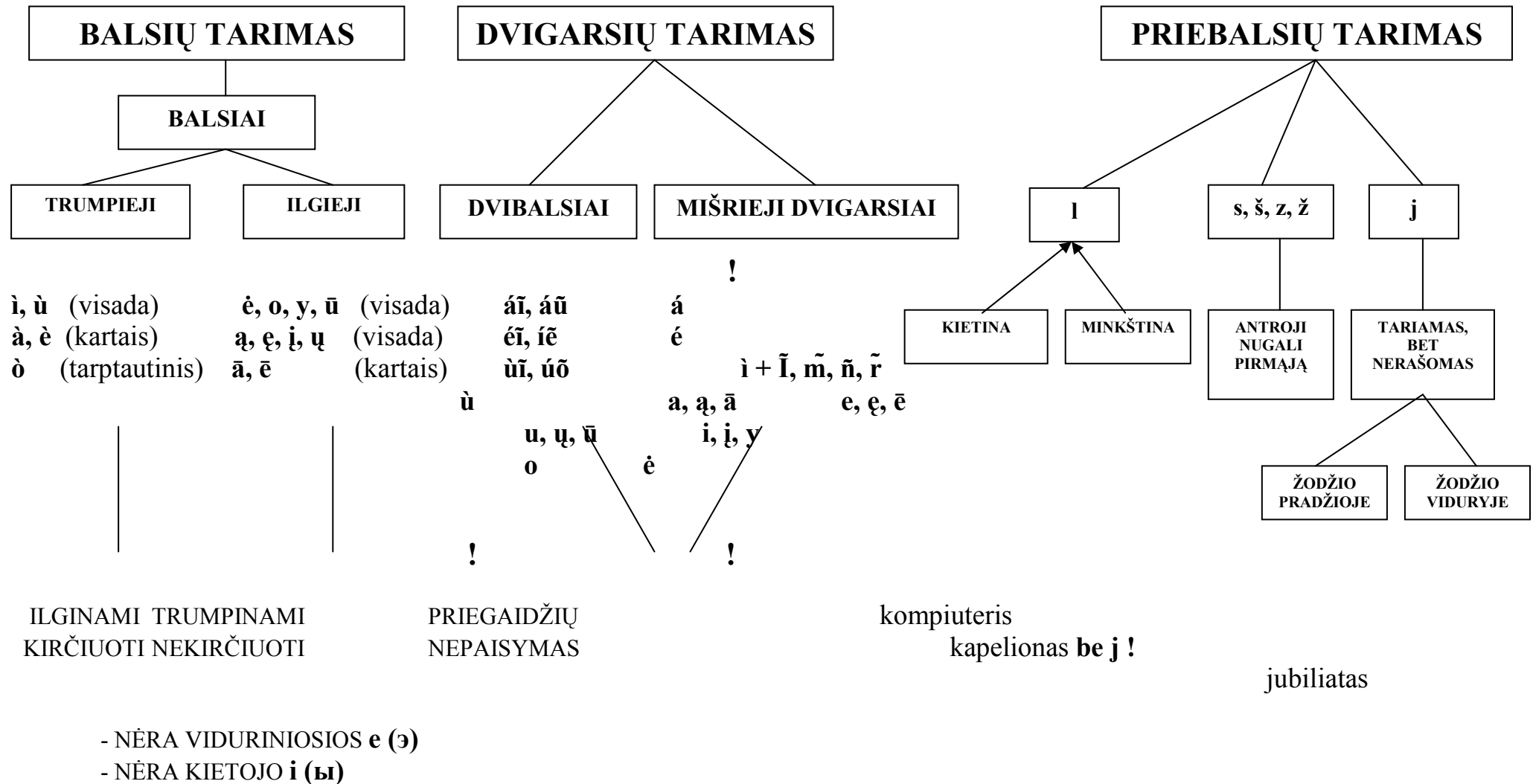
- dėl kitų kalbų poveikio,
- dėl tarmių poveikio.

2. KALBOS KLAIDŲ SKIRSTYMAS

TARTIS (FONETIKA)

FONETIKA (gr. phōnētikē) – kalbos garsų tarimo būdas.

PAGRINDINĖS SAŲOKOS

AKCENTOLOGIJA – (lot. accentus – kirtis + logija, gr. logos – tai žodis, sąvoka, mokslas) – mokslas, tiriantis kalbos kirčiavimo sistemą.

KIRTIS – stipriau ištartas žodžio skiemuo.

SKIEMENS PAGRINDAS - balsis arba dvigarsis.

TRUMPASIS SKIEMUO – jei pagrindą sudaro trumpasis balsis.

TRUMPIEJI BALSIAI:

ì ù (visada)

à è (kartais)

ò (tarptautinis)

TRUMPIEJI SKIEMENYS KIRČIUOJAMI TIK **KAIRINIŲ KIRČIO ŽENKLU (\)**

pvz: vîsas, kîtas, îma

tù, krùta, einù

màno, sàvo, visà

vèsti, mèdikas, tavè

anatòmas, šòkas, jòdas

2. KIRČIAVIMAS

ILGASIS SKIEMUO – jei pagrindą sudaro ilgasis balsis, dvibalsis arba mišrusis dvigarsis.

ILGIEJI BALSIAI: **ė, o, y, ū** (visada)

ą, ę, į, ū (visada)

ā, ē (kartais)

DVIBALSIAI: **ái, áū**

éi, íē

ūi, úõ !

MIŠRIEJI DVIGARSIAI: **ái, ám, áñ, ár**

éi, ém, éñ, ér

ìi, ìm, ìñ, ìr

ùi, ùm, ùñ, ùr !

ILGOJO SKIEMENS TARIMAS IR KIRČIAVIMAS PRIKLAUSO NUO PRIEGAIDĖS.

PRIEGAIDĖ – balso keitimasis (moduliacija) tariant ilgą kirčiuotą skiemenį.

Pvz: láuk – laūk

 jáutis – jaūtė

 káltas – kaĩtas

 téisė – teĩsė

 váistas - vaĩstas

TVIRTAPRADĖ PRIEGAIDĖ – jei pabrėžiama ilgojo skiemens pradžia.

TVIRTAGALĖ PRIEGAIDĖ – jei pabrėžiama ilgojo skiemens pabaiga.

TVIRTAPRADĖ PRIEGAIDĖ ŽYMIMA **DEŠININIU KIRČIO ŽENKLU (/)**

TVIRTAGALĖ PRIEGAIDĖ ŽYMIMA **RIESTINIU KIRČIO ŽENKLU (~)**

PAGRINDINĖS KIRČIAVIMO TAISYKLĖS

KAIRINIU (\) KIRČIO ŽENKLU ŽYMIME:

1. Trumpus kirčiuotus balsius.
Pvz. tàvo, lìpti, sùkti, rankà.
2. Pirmuosius dvigarsių **ùì, ùl, ùm, ùn, ùr, ìl, ìm, ìn, ìr** garsus.
Pvz. dëlbis, pùlsas, limfa, chirùrgija.
3. Pirmuosius tarptautinių žodžių dvigarsių **òm, òn, òl, òr, èl, èm, èn, èr, èu** garsus.
Pvz. ekspèrtas, kòrpusas, aòrta, plòmba, kòntùras, plèura.

DEŠININIU (/) KIRČIO ŽENKLU ŽYMIME:

1. Ilgus tvirtapradžiškai tariamų skiemenų balsius.
Pvz. kója, rùšis, ážuolas, móteris, výras.
2. Pirmuosius dvigarsių **ái, áu, ál, ám, án, ár, éi, él, ém, én, ér, íe, úo** garsus.
3. Ilgas kirčiuotas bendračių priesagas.
Pvz. slaugýti, džiúti, turéti, kapóti.
4. Ilgas kirčiuotas vienaskaitos ir daugiskaitos naudininko galūnes.
Pvz. žmonéms, jám, geríems, aukóms.

RIESTINIU (~) KIRČIO ŽENKLU ŽYMIME:

1. Ilgus atvirus kirčiuotus **a, e**.
Pvz. áklas, ášara, lášas, mēdžiaga, nēmiga, pediátrija.
2. Ilgus kirčiuotus žodžio galo skiemenis, išskyrus kirčiuotą naudininko galūnę.
Pvz. dēmė, vyzdýs, vanduò, stipriaĩ.
3. Tvirtagališkai tariamų dvigarsių antruosius garsus.
Pvz. skrañdis, deguònis, apeñdiksas, raĩštis.

KIRČIUOTĖS. KIRČIUOČIŲ SCHEMAS

KIRČIUOTĖS – tai sistema, pagal kurią žodyje iš kamieno į galūnę šokinėja kirtis.

KIRČIUOTĖS NUSTATOMOS PAGAL DAUGISKAITOS NAUDININKO IR GALININKO LINKSNIUS.

SKIRIAMOS 4 DAIKTAVARDŽIŲ KIRČIUOTĖS.

PIRMOJI KIRČIUOTĖ (1)

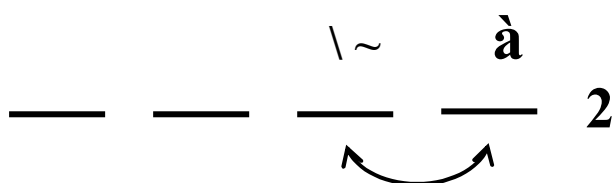

Pvz. móteris 1, výras 1, kláusimas 1, mēdžiaga 1, nùgara 1, idėja 1, naujíena 1, próga 1, óda 1(odà 4), dėsniš 1, ýda 1, káina 1, núoma 1, téisė 1, kliútiš 1, rúšis 1, cùkraligė 1 (cukrāligė 1), búklė 1, čiurna 1, gėrklos 1, kùmštis 1, nósiaryklė 1(nósiāryklė 1), tvárstis 1, žāliava 1, plėiskana 1, plėistras 1, šaltālankis 1,nugárkaulis 1.....

YPATYBĖS:

1. Kirtis yra pastovus, t.y. linksniuojant išlieka tame pačiame kamieno skiemenyje.
2. Niekada nekirčiuojama galūnė.
3. Jei kirčiuotas antras nuo galo skienuo, jis visada tvirtapradis.
4. Tolimesni negu antras nuo galo skiemenys gali būti ir trumpi, ir tvirtagaliai, ir tvirtapradžiai.

ANTROJI KIRČIUOTĖ (2)

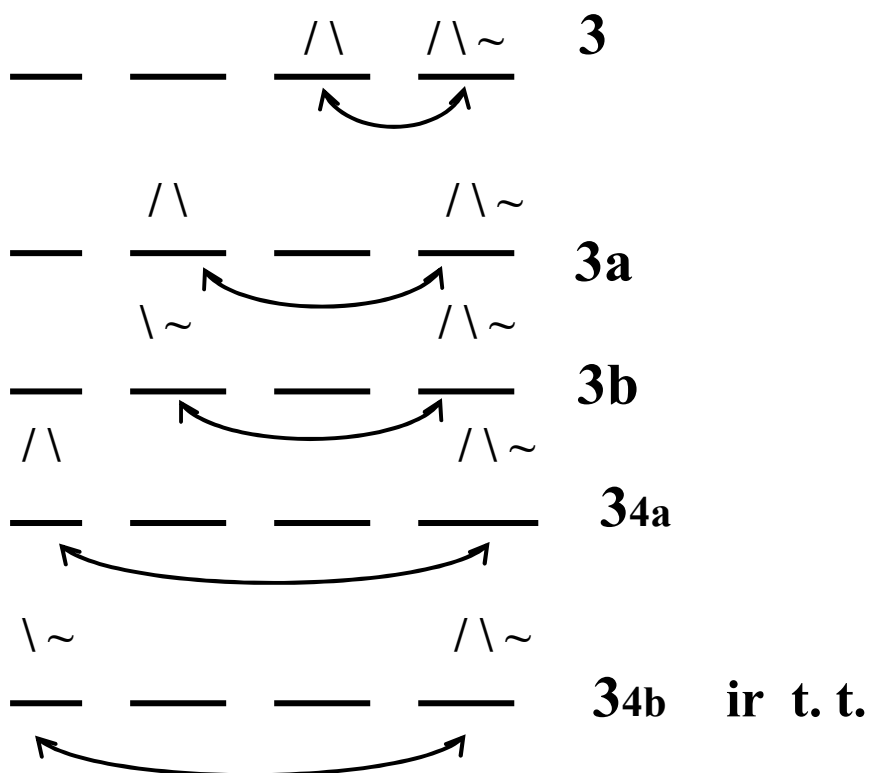

Pvz: raĩdė 2, datà, jòdas 2, kiėkis 2, komà 2, medikameñtas 2, anatòmas 2, liaukà 2, skliaũstas 2, sodà 2, strumà 2.

YPATYBĖS:

1. Kirtis – nepastovus, t.y. linksniuojant šokinėja iš galūnės tik į antrą nuo galo skiemenį.
2. Kirčiuotas antras nuo galo skienuo yra arba trumpas, arba tvirtagalis.
3. Žodžiai negali būti kirčiuoti toliau negu antrame nuo galo skiemenyje.

TREČIOJI KIRČIUOTĖ (3)

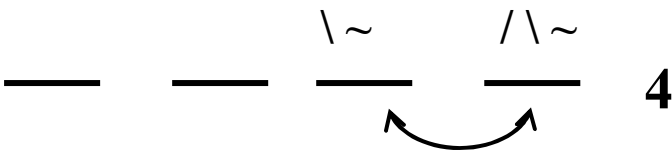

Pvz: galvą 3, pėdą 3, aikštė 3, reikšmė 3, šárvas 3, Lietuvą 3a, paskaitą 3b, ataugą 3b, pabaigą 3b, akiniaį 3b, pavardė 3b, gegužė 3b, pāpuošalas 34b, pātiekalas 34b.

YPATYBĖS :

1. Kirtis – nepastovus, t.y. linksniuojant kirtis šokinėja iš kamieno į galūnę.
2. Kirčiuotas gali būti bet kuris skienuo.
3. Jei kirčiuotas antras nuo galo skienuo, jis visada tvirtapradis arba trumpas.
4. Tolimesni negu antras nuo galo skienuos gali būti ir trumpi, ir tvirtagaliai (žodyne žymima 3b, 3 4b, 3 5b...), ir tvirtapradžiai (3a, 3 4a, 3 5a...).

KETVIRTOJI KIRČIUOTĖ (4)

Pvz: vaikas 4, riekė 4, dailė 4, dėmė 4, džiovà 4, globà 4, tiesė 4, geltà 4, čiulpaĩ 4, opà 4, vyzdỹs 4, žymė 4...

YPATYBĖS :

1. Kirtis – nepastovus, t .y. linksniuojant šokinėja iš galūnės tik į antrą nuo galo skiemenį.
2. Tolimesni nei antras nuo galo skiemenys nekirčiuojami.
3. Kirčiuotas antras nuo galo skiemuo visada trumpas arba tvirtagalis.

PAVOJINGIEJI LINKSNIAI

SKIRIAMI ŠIE „PAVOJINGIEJI” LINKSNIAI:

VIENASKAITOS ĮNAGININKAS
VIENASKAITOS VIETININKAS
DAUGISKAITOS KILMININKAS
DAUGISKAITOS NAUDININKAS
DAUGISKAITOS GALININKAS
DAUGISKAITOS VIETININKAS

„PAVOJINGIEJI” LINKSNIAI KIRČIUOJAMI TAIP:

1- osios kirčiuotės žodžiai – VISADA KAMIENE

Pvz:

mėdžiaga 1- mėdžiaga, mėdžiagoje, mėdžiagu, mėdžiagoms, mėdžiagas, mėdžiagose.

kūnas 1 - kūnu, kūne, kūnu, kūnams, kūnus, kūnuose.

žaliava 1 – žaliava, žaliavoje, žaliavų, žaliavoms, žaliavas, žaliavose.

4- osios kirčiuotės žodžiai – VISADA GALŪNĖJE

Pvz:

akis 4 – akimì, akyjè, akiũ, akìms, akis, akysè.

dėmė 4 – dėmè, dėmėjè, dėmiũ, dėmėms, dėmès, dėmėsè.

petys 4 – petimì, petyjè, pečiũ, petìms, pečiùs, pečiuosè.

9. KIRČIAVIMAS

2– osios ir 3–iosios – pagal lentelę:

Kirčiuotės “Pavojingieji” linksniai	2		3	
	KAMIENE	GALŪNĖJE	KAMIENE	GALŪNĖJE
Vns. Įn.	-mi			-mì
Dgs. K / N				
Dgs. G.		\		
Vns. Vt.	-je	-è		\
Dgs. Vt.				\

Pvz.

datà 2 – datà, dātu, dātoms, datàs, dātoje, dātose.

bātas 2 – batù, bātu, bātams, batùs, batè, bātuose.

vaĩsius 2 – vaĩsiumi, vaĩsių, vaĩsiams, vaisiùs, vaĩsiuje, vaĩsiuose.

galvà 3 – gálva, galvũ, galvóms, gálvas, galvojè, galvosè.

žmogùs 3 – žmogumì, žmoniũ, žmonéms, žmónes, žmogujè, žmonèsè.

gegužẽ 3b - gẽguže, gegužiũ, gegužéms, gẽgužes, gegužèjè, gegužèsè.

VIETOVARDŽIŲ KIRČIAVIMAS

1 – oji KIRČIUOTĖ

Vilnius, Vilnia, Vėrkiai, Justiniškės, Karoliniškės, Viršuliškės, Sántariškės, Báltupiai, Pùntukas, Visaginas, Kāpčiamiestis, Máišiagala, Klaīpėda, Rasėiniai, Kėdáiniai, Šaīčininkai, Plāteliai, Marijāmpolė, Šiluva...

2 – oji KIRČIUTĖ

Ignalinà, Kalvarijà, Nidà, Lazdijai, Papilė, Seirijai, Trākai, Daūgai, Žāsliai, Vārniai, Mažeīkiai, Valkiniūkai.

3 – oji KIRČIUOTĖ

3: Varėnà, Perlojà, Veliuonà, Anykšciaī, Gargždaī, Telšiaī, Kaišiadórys, Švenčiónys, Marcinkónys.

3a: Lietuvà.

3b: Kretingà, Neringà, Palangà, Utenà, Vilkijà, Ukmergė, Kernavė, Pabradė, Sudervė, Tauragė, Žūvintas, Gārdinas.

Panevėžys 34b, Parudaminys 35b.

4 – oji KIRČIUOTĖ

Alytus, Riešė, Garliavà, Sedà, Giruliaī.

TARPTAUTINIŲ ŽODŽIŲ KIRČIAVIMAS

Tarptautiniai žodžiai dažniausiai kirčiuojami pagal I ir II kirčiuotes. I kirčiuotės žodžių visi linksniai turi pastovų kirtį. Tokius tarptautinius žodžius kirčiuoti lengva, tereikia žinoti vienaskaitos vardininko kirtį. Žodynuose prie linksniuojamų žodžių dedami skaitmenys (1, 2, 3, 4) rodo kirčiuotes. Lengviausia įsiminti tarptautinių žodžių kirčiavimą pagal žodžių baigmenis.

I kirčiuotė

-ántas. Beveik visų šio baigmens žodžių kirčiuojama priesaga: aspirántas, briliántas, **dezodorántas**, diktántas, doktorántas, gigántas, intrigántas, komediántas, komendántas, **konsultántas**, **laborántas**, magistrántas, migrántas, **mutántas**, oficiántas, okupántas, pedántas, praktikántas, simuliántas, **transplantántas**, variántas. **Bet:** deĩmantas (1).

-elis. Šio baigmens žodžių kirtis dažniausiai yra trečiame nuo galo skiemenyje: artikelis, bārelis, dýzelis, fligelis, fòtelis, hántelis, kābelis, mòdelis, nikelis, pòrtfelis, **skālpelis**, šnicelis, štābelis, **tābelis**, triūfelis, tūnelis. **Bet:** epitēlis (2), motēlis (2).

-eris. Žodžiai su šiuo baigmeniu kirčiuojami pastoviai – kirtis yra trečiame nuo galo skiemenyje: **akūšeris**, bròileris, buhālteris, ceĩtneris, charākeris, **dispānseris**, dispēceris, dizáineris, dóleris, dūbleris, espānderis, èteris, **felčeris**, šòferis, káncleris, kārceris, **katēteris**, kompiūteris, lāzeris, lýderis, likeris, mikseris, nūmeris, òrderis, pārkeris, pārteris, pārtneris, trēneris, **triperis**.

-ėja. Visi šio baigmens žodžiai yra pastovaus kirčiavimo, kirčiuojamas antrasis nuo galo skiemuo: alėja, asambleja, **diarėja**, **dispnéja**, **farmakopėja**, **gonorėja**, fėja, idėja, **seborėja**, **spermatorėja**, **trachėja**, **tranšėja**.

-ija. Beveik visi žodžiai su šiuo baigmeniu turi pastovų kirtį trečiame nuo galo skiemenyje: **abrāzija**, absòrbcija, **agònija**, adaptācija, **akušèrija**, **alèrgija**, ambulatorija, **anēmija**, **anestèzija**, **apoplèksija**, **arĩtmija**, **atròfija**, **auskultācija**, biogrāfija, **biològija**, **biòpsija**, chēmija, **chirurgija**, cirkuliācija, **deprèsija**, **diftèrija**, **difùzija**, disertācija, **dizentèrija**, **embòlija**, emùlsija, **encefalogrāfija**, **epidēmija**, **epilèpsija**, **farmācija**, **farmakològija**, **fiziològija**, **ftiziātrijs**, fũnkcija, **ginekològija**, **glikēmija**, **infèkcija**, informācija, **inhaliācija**, koncentrācija, kondicija, **konsultācija**, kvalifikācija, **leukēmija**, liceñcija, **maliārija**, **neurastènija**, **onkològija**, **operācija**, **ortodòntija**, **ortopèdija**, **palpācija**, **pediātrijs**, peñsija, **pneumònija**, **psichiātrijs**, **psichològija**, **radiològija**, **reanimācija**, receñzija, registrācija, **sanatòrija**, situācija, stādija, **radiològija**, **reanimācija**, receñzija, registrācija, **sanatòrija**, situācija, stādija, **stomatològija**, **tachikārdijs**, **terāpijs**, **tomogrāfija**, **vizitācija**. **Bet:** inteligentijā (2), terminijā (2).

-ika. Šio baigmens žodžių paprastai kirčiuojamas trečias nuo galo skiemuo: **diagnòstika**, **dināmika**, **genètika**, gimnāstika, **klinika**, kosmètika, lògika, **òptika**, pānika, **peristáltika**, plāstika, **poliklinika**, prāktika, **profilāktika**, **propedèutika**, **psichika**, **ritmika**, **rizika**, specifika, tāktika.

-ikas. Beveik visi šio baigmens žodžiai turi pastovų kirtį trečiame nuo galo skiemenyje:

akadèmkas, **alèrgikas**, alkohòlikas, **astènikas**, **astmàtikas**, **cholèrikas**, **diabètikas**, **distròfikas**, **eksceñtrikas**, **flegmàtikas**, gràfikas, lunàtikas, **mèdikas**, **melanchòlikas**, **neurastènikas**, pràktikas, sangvinikas.

-orius. Šio baigmens žodžiai dažniausiai turi pastovų kirtį trečiame nuo galo skiemenyje: átorius, **dezinfèktorius**, **distiliàtorius**, **fàktorius**, fiksàtorius, iniciàtorius, **izoliàtorius**, klasifikàtorius, koordinàtorius, kuràtorius, monitorius, operàtorius, ordinàtorius, **profèsorius**, **reanimàtorius**, **registràtorius**, **respiràtorius**, **sterilizàtorius**, **stimuliàtorius**, **vibràtorius**. **Bet:** inventòrius (2), elementòrius (2), kalendòrius (2), sekretòrius (2).

-òrtas. Beveik visų šio baigmens žodžių yra kirčiuojamas priešpaskutinis skienuo: **abòrtas**, bòrtas, ekspòrtas, eskòrtas, fòrtas, impòrtas, komfòrtas, **kuròrtas**, transpòrtas.

-umas. Šios grupės žodžių pastovus kirtis yra trečiame arba ketvirtame nuo galo skiemenyje: akvãriumas, fòrumas, kolòkviumas, **konsìliumas**, **krematòriumas**, kvòrumas, lektòriumas, mãksimumas, mèdiumas, mìnimumas, **òpiumas**, plènumas, politèchnikumas, prezidiumas, **prozektòriumas**, referendumas, **sèrumas**, simpòziumas, soliãriumas, ùnikumas. **Bet:** albùmas (2), **debilùmas** (2), **invalidùmas** (2), kostiùmas (2).

-usas. Daugelis šio baigmens žodžių turi pastovų kirtį trečiame ar tolesniame nuo galo skiemenyje: fikusas, fòkusas, kãzusas, **kòrpusas**, lãkmusas, mìnusas, rãdiusas, rãkursas, rèbusas, sinusas, stãtusas, **tònusas**. **Bet:** autobùsas (2), troleibùsas (2).

Be to, reikėtų įsiminti šių pirmosios kirčiuotės žodžių kirčiavimą: **anãlizè**, **ekspèrtas**, **instìntkas**, **kòkliušas**.

II kirčiuotė

-ãfas: autogrãfas (autografù, autografè, autogrãfù, autografùs, autogrãfuose), bibliogrãfas, biogrãfas, **encefalogrãfas**, epigrãfas, fotogrãfas, **kardiogrãfas**, **oscilogrãfas**, paragrãfas, telegrãfas.

-amà: amalgamà (su amalgamà, amalgãmoje, amalgãmu, amalgamàs, amalgãmose), **diagramà**, dramà, **encefalogramà**, gamà, **kardiogramà**, **oscilogramà**, panoramà, pižamà, programà, reklamà, **rentgenogramà**, telegramà.

-ãras: cigãras (cigarù, cigarè, cigãrù, cigarùs, cigãruose), futliãras, herbãras, honorãras, **katãras**, komisãras, **košmãras**, kulinãras, nektãras, notãras, **receptãras**, repertuãras, rezervuãras, **sanitãras**, seminãras, signatãras, **stacionãras**, **vegetãras**, veterinãras, vikãras. **Bet:** **dãktaras** (3^b), kamãparas (1).

-ãtas: advokãtas, agregãtas (agregatù, agregatè, agregãtù, agregatùs, agregãtuose), akrobãtas, antikvariãtas, **aparãtas**, atestãtas, **chalãtas**, ÷empionãtas, dekanãtas, delegãtas, deputãtas, diplomãtas, dublikãtas, eksponãtas, etãtas, falsifikãtas, filtrãtas, jubiliãtas, kandidatãtas, koncentrãtas, laureãtas, mandãtas, **pensionãtas**, plagiãtas, plakãtas, preparãtas, **psichopãtas**, referãtas, rektorãtas, **reumãtas**, rezultãtas, senãtas, špagãtas. **Bet:** klimatas (1).

-ãžas: bagãžas (bagažù, bagažè, bagãžù, багаžùs, bagãžuose), **bandãžas**, drenãžas, ekipãžas, ermitãžas, garãžas, griliãžas, **masãžas**, mirãžas, montãžas, personãžas, pliãžas, reportãžas, sakvojãžas, stãžas, peizãžas, tirãžas, trikotãžas, vitrãžas, vojãžas.

-èktas: afèktas (afektù, afektè, afèktu, afektùs, afèktuose), architèktas, aspèktas, defèktas, efèktas, intelèktas, komplèktas, konspèktas, objèktas, prefèktas, projèktas, prospèktas, subjèktas.

-emà: chrizantemà, dilemà, edemà (su edemà, edèmoje, edèmu, edemàs, edèmose), egzemà, emblemà, emfizemà, eritemà, poemà, problemà, schemà, sistemà, temà, teoremà. **Bet:** ènema (1).

-enà: antenà (su antenà, antènoje, antènu, antenàs, antènose), drenà, gangrenà, higienà, migrenà, scenà, venà.

-ènas: acetilènas, alergènas (alergenù, alergenè, alergenù, alergenùs, alergenuose), arsènas, ciklamènas, drènas, fènas, fenomènas, gènas, gobelènas, hematogènas, kancerogènas, manekènas, molibdènas, polietilènas, purgènas. **Bet:** bårmenas (1), reñtgenas (1).

-eñtas: abonemeñtas (abonementù, abonementè, abonemeñtu, abonementùs, abonemeñtuose), aboneñtas, abstineñtas, akceñtas, argumeñtas, asisteñtas, cemeñtas, ceñtas, doceñtas, dokumeñtas, ekperimeñtas, elemeñtas, fundameñtas, impoteñtas, incideñtas, instrumeñtas, inteligeñtas, klieñtas, koeficieñtas, komplimeñtas, konkureñtas, medikameñtas, momeñtas, pacieñtas, pigmeñtas, precedeñtas, prezideñtas, reageñtas, rezideñtas, segmeñtas, sorbeñtas, studeñtas, temperameñtas, testameñtas. **Bet:** ãgentas (3^b), pãtentas (1), pròcentas (1), tãlentas (1).

-èsas: abscèsas (abscesù, abscesè, abscesù, abscesùs, abscesuose), delikatèsas, ekscesas, eksprèsas, interèsas, kompèras, kongrèsas, prèsas, procèsas, progrèsas, regrèsas, strèsas. **Bet:** ãdresas (3^b), hèrpesas (1).

-ètas: alfabètas (alfabetù, alfabetè, alfabetù, alfabetùs, alfabetuose), autoritètas, balètas, biudžètas, bufètas, buklètas, dekrètas, diabètas, epitètas, etikètas, fakultètas, imunitètas, kabinètas, klozètas, komitètas, kotlètas, lancètas, magnètas, mentalitètas, omlètas, pakètas, parkètas, pikètas, pincètas, portrètas, sekrètas, skelètas, trafarètas, tualètas, universitètas, vinegrètas. **Bet:** bilietas (1, 3^b).

-ètras: baromètras (barometrù, barometrè, barometrù, barometrùs, barometruose), chronomètras, centimètras, kilomètras, kolorimètras, manomètras, mètras, milimètras, spidomètras, termomètras. **Bet:** diãmetras (1), parãmetras (1).

-èzè: genèzè (genezè, genèzèje, genèziù, genezès, genèzèse), hipotèzè, parèzè, patogenèzè, tèzè. **Bet:** anãmnezè (1), siñtezè (1).

-inà: anginà (su anginà, anginoje, anginu, anginàs, anginose), balerinà, citrinà, disciplinà, kabinà, mandolinà, mašinà, medicinà, ricinà, rutinà, skarlatinà, vakcinà, viktorinà, želatinà.

-inas: adrenalinas (adrenalinù, adrenalinè, adrenalinù, adrenalinùs, adrenalinuose), analginas, aspirinas, atropinas, benzinas, biomicinas, chininas, dentinas, efedrinas, eritromicinas, eufilinas, formalinas, furacilinas, glicerinas, hemoglobinas, heparinas, heroinas, insulinas, jazminas, karantinas, kodeinas, kofeinas, levomicetinas, ligninas, margarinas, navokainas, niktinas, pankreatinas, parafinas, penicilinas, pepsinas, proteinas, protrombinas, terpentinas, vazelinas. **Bet:** egzãminas (1, 3^b), òrdinas (1), pòrtveinas (1), tèrminas (1, 3^b).

-istas: aferistas (aferistù, aferistè, aferistu, aferistùs, aferistuose), dantistas, ekonomistas, higienistas, idealistas, jumoristas, juristas, klinikistas, masažistas, nudistas, okulistas, optimistas, recidyvistas, sadistas, specialistas, stilistas.

-itas: apendicitas (apendicitù, apendicitè, apendicitù, apendicitùs, apendicituose), apètitas, artritاس, bronchitas, celiulitas, cholecistitas, deficitas, dermatitas, differitas, elitas, encefalitas, faringitas, gastritas, gingivitas, hepatitis, kolitas, ksilitas, laringitas, mastitas, meningitas, miokarditas, osteomielitas, pankreatitas, parazitاس, periodontitas, peritonitas, pleuritas, poliomyelitas, pulpitas, rachitas, radikulitas, sorbitas, stomatitas, tonsilitas, tromboflebitas, vizitas. **Bet:** spiritas (1).

-izmas: alkoholizmas (alkoholizmù, alkoholizmè), archaizmas, **botulizmas**, cinizmas, daltonizmas, despotizmas, dogmatizmas, egoizmas, fanatizmas, feminizmas, heroizmas, **homoseksualizmas**, humanizmas, idealizmas, karjerizmas, klasicizmas, materializmas, mechanizmas, nihilizmas, **onanizmas**, **organizmas**, **parkinsonizmas**, patriotizmas, pesimizmas, profesionalizmas, rasizmas, realizmas, **reumatizmas**, sadizmas, spiritizmas, tragizmas, **traumatizmas**, turizmas, vandalizmas, **vegetarizmas**.

-ògas: analògas (analogù, analogè, analògu, analogùs, analòguose), **bakteriològas**, **biològas**, demagògas, dialògas, **fiziològas**, **ginekològas**, **histològas**, katalògas, monològas, nekrològas, **neuropatològas**, **oftalmològas**, **otolaringològas**, **patològas**, pedagogas, **psichològas**, radiològas, **rentgenològas**, seksològas, technològas, **venerològas**.

-òlis: aerezòlis (aerezoliù, aerezòlyje, aerezòliù, aerezoliùs, aerezòliuose), alkohòlis, **dimedròlis**, **cholesteròlis**, fenòlis, gazòlis, **ichtiòlis**, **mentòlis**, monopòlis, oksòlis, pòlis, **retinòlis**, **validòlis**. **Bet:** metròpolis (1), simbolis (1).

-òmas: agronòmas (agronomù, agronomè, agronòmù, agronomùs, agronòmuose), astronòmas, **bròmas**, chròmas, diplòmas, ekonòmas, òmas, ròmas, **simptòmas**, **sindròmas**, tòmas. **Bet:** aksómas (1), slàlomas (1).

-ònas arba **-ònas:** akordeònas (akordeonù, akordeonè, akordeonù, akordeonùs, akordeònuose), **basònas**, batònas, betònas, bidònas, buljònas, chameleònas, ciklònas, cinamònas, elektrònas, **embriònas**, flakònas, fònas, fortepijònas, jònas, kapitònas, kaprònas, kupònas, mikrofònas, milijònas, musulmònas, nailònas, neutrònas, odekolònas, **pensiònas**, **prednizolònas**, **raciònas**, rajònas, regiònas, sezònas, sifònas, talònas, **tampònas**, telefònas, tònas, **valerijònas**, žetònas. **Bet:** bādmintonas (1), dèmonas (1), niùtonas (1).

-òpas: **brochoskòpas** (bronchoskopù, bronchoskopè, brochoskopù, bronchoskopùs, bronchoskòpuose), **citòskòpas**, **endòskòpas**, **epidiaskòpas**, filantropas, **fonendòskòpas**, gastrokòpas, horòskòpas, **izotòpas**, **laringòskòpas**, **mikroskòpas**, **oftalmòskòpas**, **stetoskòpas**, teleskòpas.

-òras: bòras, chlòras, chòras (chorù, chorè, chòru, chorùs, chòruose), flòras, kalafiòras, meteòras, motòras, pomidòras, prokuròras, semaforas, sobòras, **termofòras**, teròras. **Bet:** dònoras (1), flúoras (1), fòsforas (1), hùmoras (1), **likvoras** (1), rùporas (1), tāboras (1), tēnoras (1), **trēmoras** (1).

-òzè: **artròzè** (artrozè, artròzèje, artròziù, artrozès, artròzèse), **avitaminòzè**, bruceliòzè, celiuliòzè, **ciròzè**, **diagnòzè**, **dòzè**, **gliukòzè**, **hipnòzè**, **leukòzè**, metamorfòzè, **narkòzè**, **nekròzè**, **parodontòzè**, prognòzè, **psichòzè**, **salmoneliòzè**, **skleròzè**, **trichineliòzè**, **toksikòzè**, **trombòzè**, **tuberkuliòzè**.

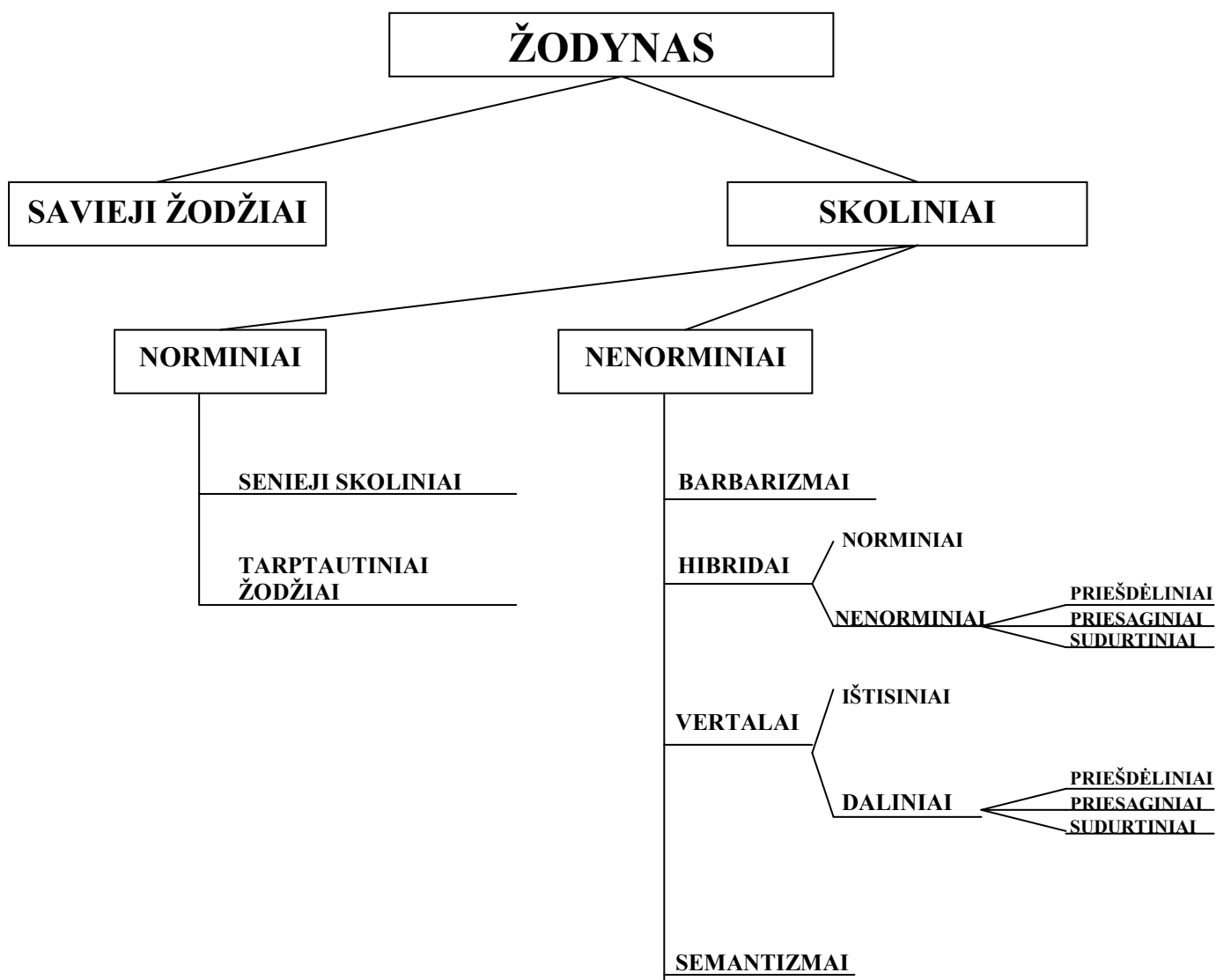
~ ~
~ **-ūrà:** **akupunktūrà** (su akupunktūrà, akupunktūroje, akupuntūru, akupunktūràs, akupunktūrose), **aparātūrà**, architektūrà, aspirantūrà, cenzūrà, diktatūrà, figūrà, internatūrà, kandidatūrà, kultūrà, kupiūrà, **menzūrà**, **mikstūrà**, natūrà, prezidentūrà, **procedūrà**, profesūrà, registratūrà, rezidentūrà, struktūrà, **temperatūrà**, **tinktūrà**.

Taip pat išimintinas šių antrosios kirčiuotės žodžių kirčiavimas: **dializė, hemodializė, plazmolizė, epikrizė, kilogrāmas, kompromisas, konfliktas, paralyžius, recèptas.**

(Molytė E. Kalbos praktikos patarimai medikams. – Kaunas, 2001.)

ŽODYNO SUDĖTIS

LEKSIKA (gr. lexikos – žodinis, gr. lexis – žodis) – tai kalbos žodžių visuma.

PAGRINDINĖS SAŲVOKOS

SKOLINIAI – iš kitų kalbų pasiskolinti žodžiai.

BARBARIZMAI (nevirtotinos svetimybės – n. svet.) – (gr. barbaros – svetimasis, svetimasis tautos) – bendrinėje kalboje neįteisinti skoliniai, turintys lietuvišką atitikmenį.

HIBRIDAI – (lot. hybrida – mišrūnas) – tai žodžiai, turintys iš kitų kalbų pasiskolintą darybos elementą - priešdėlį, priesagą, šaknį.

VERTALAI – tai žodžiai ar žodžių junginiai, pažodžiui išversti iš kitų kalbų, pažeidžiant lietuvių kalbos žodžių darybos normas.

SEMANTIZMAI – (gr. sēmantikos – reikšminis) – ne savo, o svetimais, nenormine reikšme vartojami žodžiai.

BARBARIZMAI

adejalias, adijalias = apklotas
aiva = svarainis
akva – aerobika = vandens aerobika
alabas = triukšmas, rėksmas, klegesys
analizas = analizė, bandinys, mėginys, tyrimas
apart = be, išskyrus
aprėdas = apdaras, drabužis
arenda = nuoma
armreslingas = rankos lenkimas
arsenikas, aršenikas = arsenas, arseno trioksidas
aršus = piktas, kerštingas, smarkus, nartus
audio = garso
auto = automobilis
avia- = lėktuvo, oro

bačka = statinė
bakūžė = pirkaitė, lūšnelė, trobelė
baleika, balėja, balija = skalbtuvė, praustuvė
balius = puota, pokylis
banda = gauja, grupė
barabanas = būgnas
barchatas = aksomas
bardačiokas = daiktinė, parankinė
bargas = kreditas, skola
barkodas = brūkšninis kodas
barteris = (natūriniai) mainai
batarėja = baterija
bestseleris = paklausiausia, perkamiausias (knyga, prekė, filmas)
bezė = baltymų kremas, baltymų kremo pyragaitis
bicepsai = raumenys
biloba = ginkmedis
bintas = tvarstis
bistro = užkandinė, užėiga
biznierius = verslininkas, verteiva
biznis = verslas
blėka = skarda
blisteris = lizdinė(vaistų) pakuotė, plokštelė
bliūdas = dubuo

bloznas = menkas, silpnas, nesubrendęs
bodifleksas = liekninamasis kvėpavimas, kvėpyba
bodis = glaustinė, glaustinukė
bonka = butelis
bordiūras = šaligatvio bortelis, apvadas
bordo = tamsiai raudona, vyšninė(spalva)
boti = paisyti
broma = vartai, tarpuvartė, arka
broniruoti = už(si)sakyti, palikti iš anksto, rezervuoti
bujoti = klestėti, vešėti, tarpti, keroti
buljonas = sultinys
biurgeris = suvožtinis

chaki = rusvai žalia spalva
cilindras = ritinys

čerešnė = trešnė
čili, čilis = aitrioji paprika
čipsai = traškučiai

dekis = užklotas, užtiesalas, pledas
dežuruoti = budėti
diametras = skersmuo
dileris = prekybos agentas
dynė, dynia = melionas, moliūgas
displėjus = vaizduoklis, ekranas
distributorius = platintojas
draivas = polėkis, įkvėpimas
draiveris = tvarkyklė
dratas = viela
dūšia = siela, dvasia
duty free = bemuitis, neapmuitintas
džakuzė, džakuzi = sūkurinė vonia

editorius = rengyklė
ekleras = plikytas pyragaitis
ekspres- = skubus, greitasis
ekstra = skubus, geriausias
ekstraordinarus = išskirtinis, ypatingas, kraštutinis
emoljantas = minkštiklis

failas = rinkmena
fakelas = deglas
falanga = pirštikaulis
falšas = apsimetimas, melas, klastotė, netikrumas
fanas = aistruolis, gerbėjas, sirgalius
fenas = džiovinuvas
fiksatorius = plaukų standiklis
fišburgeris = žuvainis
fitnesas = fizinė parengtis, kūno rengyba

foto = nuotrauka, fotografavimas
fri = gruzdintos bulvytės
fritiūrinė = gruzdintuvė
furunkulas = šunvotė
futliaras = dėklas, akininė

galka = kukulis
garderobas = apranga, drabužiai, drabužinė
glanda(s) = tonzilė
grilis = kepintuvas
grimeris = grimuotojas

hamburgeris = mėsainis
herpesas = pūslelinė
hidro- = vandens
hotelis = viešbutis

ikra = ikrai
imidžas = įvaizdis
impičmentas = apkalta
incestas = kraujomaiša
infekuoti = už(si)krėsti
ingredientas = sudedamoji dalis, sudėtis

jojoba = simondsija

kalkuliatorius = skaičiuotuvas
kantas = briauna, kraštas, įsiuva
kapišonas = gobtuvas
karbunkulas = piktvotė
kariesas = ėduonis
kastingas = atranka
kaštai = sąnaudos
klepas = atvartas
knatas = dagtis
koldūnas = mėsėtis
kortai = teniso aikštynas
krekeris = traputis
kūdas = liesas
kurkuma = ciberžolė

lančas = priešpiečiai
laptopas = nešiojamasis kompiuteris
lėbauti = girtauti, užauti
linza, linzė = kontaktiniai lęšiai
liuosas = laisvas
liuosuoti = laisvinti
lozungas = šūkis

maikė = marškė, marškinėliai
majakas = ženklas, signalas

markeris = žymeklis, spalviklis
marketingas = rinkodara, rinkotyra
maskė = kaukė
mazolis = nuospauda
menedžeris = vadybininkas
menedžmentas = vadyba, valdymas
mini = mažasis
miusliai = dribsniai, javainiai
morgas = lavoninė
muskulas = raumuo

ofisas = būstinė, įstaiga, biuras, raštinė, skyrius

padalka, padelka = palankas
peidžeris = pranešimų gaviklis
piknikas = iškyla
pilingas = odos šveitimas, šveičiamasis kremas
plastmasė = plastikas
plėmas = dėmė
pres- = spaudos
printeris = spausdintuvas

relaksuos = atsipalaidavimas, poilsis
respektabilus = orus, garbus
rezervistas = atsarginis
rolė = vaidmuo
rozetė = kištukinis lizdas
ruimas = ertmė, patalpa
ružas = skaistalai

sambo = savigynos imtynės
satelitas = palydovas
sekretas = išskyros
skeletas = griaučiai
skeneris = skaitytuvas, žvalgytuvas
skumbrija = skumbrė
smala = derva, sakai
super = ypač, itin, išskirtinis

šarmas = žavesys, patrauklumas, kerai
šeipingas = grakštinamoji mankšta, dailymankštė
šnicelis = pjausnys
špargalka = ruošinukas, špargalė
špicas = švirkštas
špelselis = kištukas
švogeris = svainis

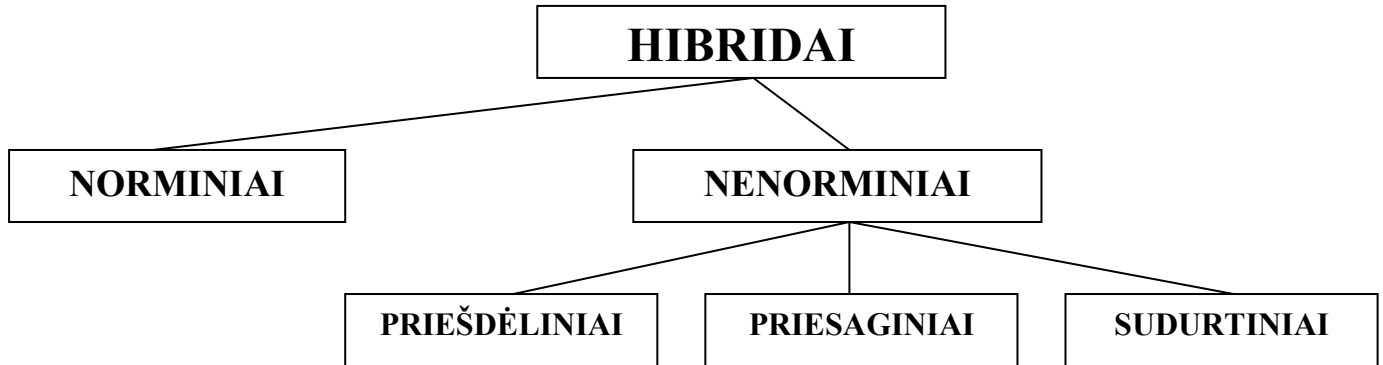
tablo = švieslentė
telešopingas = televizinė prekyba
terioti = naikinti, niokoti, siaubti, prarasti, pamesti
testeris = tikriklis, bandiklis, mėginys, mėginukas

tifas = šiltinė
tomatai = pomidorai
tosteris = skrudintuvas
tušinti = troškinti

ubagas = elgeta
ukolas = injekcija, dūris

vakuojantis = laisvas(darbo vieta)
video- = vaizdo
zelcas = slėgtainis
zelionka = žaliuokė, brilianto žaluma
urazai = suktinukai

žemčiūgas = perlas
žgutas = varžtis
žilka = valas

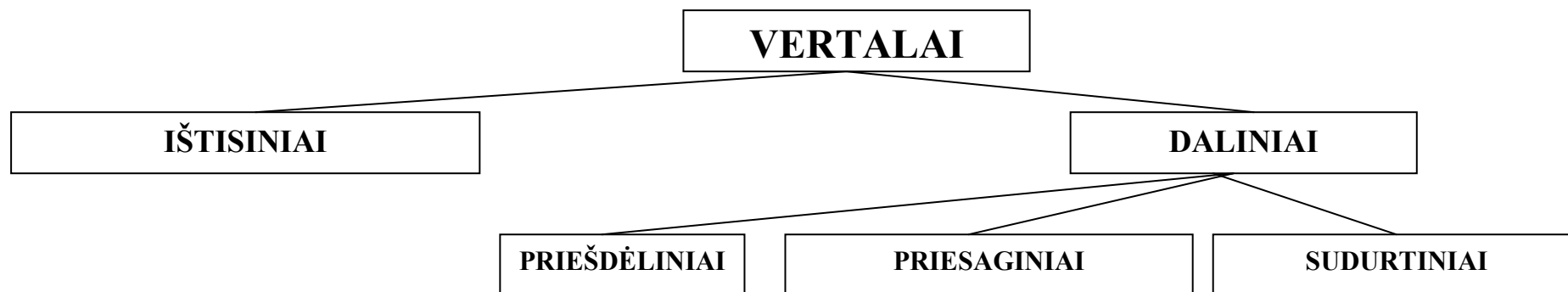
humaniškas
informuoti
vaizdoteka
šviesoforas
videoįrašas
audiojuostelė
pseudomokslas
polivitaminai
mikrodalelė
autoatsakiklis
dantistas
žmonija
loginis
ultragarsas
raštija

Davesti
Dasiprotėti
neDAkepėlis
Daėti
Daleisti

medicin**KĖ** ,-a
univer**KĖ** ,-a
stip**KĖ**
smėli**AVAS**
mork**AVAS**
dėk**AVOTI**
žiem**AVOTI**
pasak**ORIOUS**
gied**ORIOUS**
pad**UŠKA**
petr**UŠKA**

pus**DURNIS**
pus**BLIŪDIS**
su**KŪSTI**
BONKutė
pa**LIUOSUOTI**
su**BUJOTI**
iš**MIERA**

5. ŽODYNAS (LEKSIKA). ŽODŽIŲ DARYBA

išsireiškimas (= pasakymas, posakis)
 apspręsti (= lemti, nulemti, sąlygoti)
 atstatomasis (masažas) (= atgaunamasis
 jėgų atgavimo, gydomasis)
 didelis ačiū (= labai ačiū, labai dėkui)
 kaip nekeista (= keista, labai keista)
 kaip taisyklė (= paprastai, dažniausiai,
 visada)
 kas liečia (= o, dėl)
 savalaikiai (= laiku)
 neužilgo (= netrukus)
 stovis (= būklė, būseną)
 vienok (= bet, tačiau, vis dėlto)

ATžymėti
PRAmatyti
PERsipinti
UŽskaityti
NUsidėvėti
PASisakyti
APjungti
PRIimti (vaistus)
IŠšaukti
Idomautis
BETvarkė
SUtepti (žaiždą)

šimtaprocent**I**NIAI
 dvas**I**NIAI

masažu**TO**JAS
 padėj**Ė**JAS
 apsaug**I**NINKAS
 europ**I**ETIS
 nam**I**ŠKIS
 lietuv**I**ŠKA (gramatika)
 medicin**I**NIS (kabinetas)

masaž**U**OKLIS
 skied**I**KLIS
 krau**T**UVAS
 plak**T**UKAS

medpunktas (= medicinos punktas)
 dietgydytojas (= dietologas)
 sanšvietimas (= sanitarinis
 švietimas)
 vyrgydytojas (= vyriausiasis
 gydytojas)

SEMANTIZMAI

abiturientas

baigiantis arba neseniai baigęs vidurinę mokyklą

abonementas

dokumentas, suteikiantis teisę tam tikrą laiką kuo nors naudotis

abuojas

piktas, nedoras, įkyrus, grasus, prastas, bjaurus

adresatas

gavėjas

akcesas

prisijungimas prie kitų sudarytos daugiašalės sutarties

ananimas

slapyvardis, sudarytas iš atvirkščia tvarka išdėstytų autoriaus vardo ar pavardės raidžių

antspaudas

dokumentų patvirtinimo ženklas (dažniausiai apvalus)

aplamai

paviršutiniškai, netvarkingai

bendrai

tai, kas bendra

apmokėti

atlyginti už ką nors pagal sąskaitą, reikalavimą

absolventas

baigiantis arba neseniai baigęs aukštąją ar aukštesniąją mokyklą

abonentas

abonemento turėtojas

abejingas

bejausmis, nesidomintis

adresantas

siuntėjas

ekscesas

riaušės

anonimas

nežinomas arba nuslėpęs savo pavardę

spaudas

ant dokumentų dedama žyma su specialiu įrašu ar vieta įrašui (datos spaudas, asmens spaudas)

apskritai

apibendrintai

sumokėti

duoti pinigų už gaunamą daiktą, atliktą darbą

apsitarnavimas paslaugos sau, pasitarnavimas	paslaugos buitiniai patarnavimai (teikti paslaugas)	savitarna apsitarnavimas viešoje vietoje(parduotuvėje)
asortimentas gaminų ar prekių sudėtis pagal tipus, rūšis...		sortimentas vieno tipo ruošinys, gaminys(dažniausiai medienos)
atkrauti pašalinti užkrovimą		pakrauti kraunant pridėti, pripildyti
atleisti atpalaiduoti, atišti; pašalinti; dovanoti kalte; sumažėti, susilpnėti(apie šaltį, karštį, skausmą)		aptarnauti parduoti, išduoti
atmintis gebėjimas įsidėmėti, atsiminti		atminimas prisiminimas, paminėjimas
atsakovas asmuo, atsakantis už kokį nusikaltimą	atsakytojas kas atsako į klausi mus, darbo sėkmę	atsakiklis automatiškai atsakantis prietaisas
automatinis su automatu, veikiantis automatinio principu		automatiškas nevalintas, mašinalus
baltyminis susidedantis iš baltymų		baltymingas turintis daug baltymų
būklė įvairių dalykų padėtis, buvimas, būvis, žmogaus fizinė sveikata		būsena psichika
davinys tai, kas duodama, daiktai		duomuo informacija, skaičiai
dezinfekcija infekcinių ligų sukėlėjų naikinimas aplinkoje		dezinfekcija kenksmingų vabzdžių ir erkių naikinimas
dėtis apsimesti; atsitikti; užsidėti		rengtis vilktis
dienotvarkė visos dienos darbo tvarka		darbotvarkė kokio nors renginio darbo tvarka
dirbti žmogaus darbas ar veikla		veikti nesutrikusi įrenginių darbo būklė
dukterinė iš dukters		antrinė einanti po pirminės, kilusi iš jos(įmonė)

duotas

tai, kas duota, pateikta

efektas

didelis įspūdis

eilė

vienas paskui kitą einančių daiktų virtinė ar ko nors darymo tvarka

ekonomija

taupymas

farmacija

vaisininkystė

galvoti

mąstyti, protauti, svarstyti

garantas

asmuo, įstaiga ar valstybė, duodanti garantiją

gautis

atsigauti, atgyti, vėl pradėti gyventi

glaudus

artimas

grubus

nelygus, grublėtas

įpakavimas

daryti pakuotes, pakus, paketus

ypatingai

keistai, neįprastai, savotiškai

įsiskolinimas

skolinimasis

išaiškinti

aiškinti, kad pasidarytų aišku

išmatavimas

veiksmas, kuriuo kas išmatuojama

(i)(iš)moka

(i)(iš)mokama pinigų suma

šis

turimas, žinomas, reikiamas

afektas

smarki emocinė reakcija

daugelis

daugybė, daug, ne vienas

ekonomika

ūkininkavimo menas

formacija

kūrimas

manyti

būti kokios nuomonės, ketinti, žadėti

garantija

asmens ar piliečio prievolė, atsakomybė

gauti

išeiti, susidaryti, (ne)pavykti

tamprus

elastingas

šiuurkštus

nelygus, žiaurus, nemandagus, neleistinas, labai didelis nukrypimas(klaida, įstatymų pažeidimas)

pakuotė

pakavimo medžiaga

ypač

labiausiai, pirmiausiai, daugiausiai

skola

grąžintinai gauti pinigai ar daiktas

nustatyti

tirti, atskleisti, atrasti

matmuo

mastas, matavimo dydis

(i)(iš)mokėjimas

veiksmas, kuriuo (i)(iš)mokama (i)(iš)moka

išreikštas

parodytas, pasakytas, pavaizduotas

išrodyti

pateikti, kad būtų apžiūrėta

išskaičiuoti

skaičiuojant išskirti, atimti tam tikra sumą; išvardinti

išskaitymas

rašto ženklų atpažinimas; tam tikros sumos paėmimas

išskaičiavimas

išvardijimas iš ei lės;priežastis, motyvas, tam tikros sumos paėmimas

išstoti

nustoti būti nariu

iššaukti

iškviesti, pajėgi šaukti

išžiūrėti

daugelio dalykų žiūrėjimas, peržiūrėjimas

kainynas

didelis knygos pavidalo kanų rinkinys

kainuoti

turėti kainą, vertę

keratinas

fibrilinis baltymas

kosmetologas

turintis aukštąjį išsilavinimą specialistas

maišyti

sukti, plakti vartyti, jungti

maitinimas

maisto davimas, penėjimas

masė

dydis

matomai

taip, kad būtų matoma

mėgti

jausti pasitenkinimą, patraukimą

ryškus

aiškiai matomas, pastebimas, pasireiškiantis

atrodyti

daryti kokį įspūdį, būti kokios išvaizdos

apskaičiuoti

skaičiuojant nustatyti; apgauti

išskaita

kas išskaityta iš atlyginimo, išskaitomoji suma

kalbėti

sakyti kalbą, tarti žodį

sukelti

lemti

svarstyti

nagrinėti, tirti, apsvarstyti

kainoraštis

vieno ar kelių lapų kainų sąrašas

kainoti

vertinti, nustatyti kainą

karotinas

oranžiškai geltonas pigmentas

kosmetikas

turintis specialųjį išsilavinimą specialistas

painioti

raizgyti, narplioti, velti, pint

maistas

tai, kuo minta

daug

didelis kiekis, labai daug

matyt

įterpinys

mylėti

jausti meilę, palankumą, vertinti, branginti

motininė

tai, kas susiję su motina

nešti

gabenti, rinkti, duoti, teikti, patirti, kęsti

norminti

nustatyti normas, tvarką

nuimti

nukelti, surinkti derlių

nukreipimas

nukrypimas, atitolinimas, nustumimas

pareigybė

su žmogumi nesiejamos pareigos, institucija

pasisakymas

prisipažinimo reikšme

paskaičiuoti

apytikriai suskaičiuoti

apskaičiuotiskaičiuojant nu-
statyti; apgalvoti;
apgauti**pastovus**

vienodas, nekintamas

(ne)pertraukiamas

traukiant (ne)padalinti

pašalinis

svetimas, nekviestas, ne savas

pavesti

įpareigoti, užduoti

pažyma

informacinis dokumentas kam nors pristatyti

pergyventi

praleisti laiką; ilgiau gyventi

išgyventikurį laiką
gyventi; patirti;
perteikti jaudulį**persipinti**

iš naujo susipinti

pervesti

pinigus; ką nors per gatvę

pilnas

pripildytas

pirminė

pradinė, iš kurios padaroma kita(įmonė)

duoti

siųsti

normuoti

riboti

maišinti

pašalinti; išbraukti; atšaukti, nutraukti; atleisti

siuntimas

skyrimas

pareigos

žmogaus darbo ar tarnybos vieta

pristatymas

supažindinimo procedūra

suskaičiuoti

tiksliai nustatyti kiekį

nuolatinis

ilgą laiką trunkantis, nenutrūkstamas

šalutinis

šalia esantis, ne toks svarbus, nepagrindinės

nuvilti

apgauti

pažymėjimas

dokumentas, naudojamas paties gavėjo

jaudintissielotis, nerimauti,
vietą
išgyventi**pernešti**

perkelti į kitą

susipinti

pinti sau; susiraizgyti

perkelti

perrašyti į kitą vietą, asmens pareigų pakeitimas

visas

sudarantis visumą, išsamus, apkūnus

pragalvoti

praleisti laiką galvojant

pragyvenimas

gyvenimo brangumas, išlaidos

pramatyti

praregėti

pusė

viena iš dviejų lygių dalių

pervežimas

nuvežti į kitą pusę, vietą

rastis

atsirasti

reiškia

turėti reikšmę, žymėti

rengti

kurti, daryti tinkamą, organizuoti

rišti

sumegzti, tvirtinti

sandėris

slaptas, kartais neteisėtas susitarimas

sąstatas

greta sustatytų daiktų visuma

sekantis

tas, kuris seka

senai

nejaunai, susenęs

(at)statyti

tai, kas statoma

stebėti

akylai, atidžiai žiūrėti, tyrinėti

stotelė

maža transporto stotis

apgalvoti

apsvarstyti, apmąstyti

gyvenimas

buvimas, egzistavimas

numatyti

parinkti, iš anksto nuspėti, planuoti

šalis

sutarties ar kitokio bendravimo partneris

vežimas

gabenimas, vežiojimas

būti

buvimo, būvio reikšmė, gyventi

vadinasi

atseit, taip sakant, taigi

ruošti

sutvarkyti pagal tam tikrus reikalavimus tai, kas jau parengta

sieti

jungti

sandoris

teisinis veiksmas, kuriuo siekiama dokumentikai sukurti, pakeisti ar panaikinti civilines teises ir pareigas(dvišalis, daugiašalis, sąlyginis)

sudėtis

sudedamųjų dalių visuma

kitas

ateinantis, artimiausias

seniai

prieš daug laiko

(at)kurti

(at)gauti, gydyti; tiesti, grįsti, įrengti

pastebėti

pamatyti, nustatyti, įžiūrėti, atkreipti dėmesį

sustojimas

veiksmas

sutikti

pamatyti ateinantį, priimti; neprieštarauti; gerai sugyventi; sutapti

suvesti

padėti sueiti, suleisti(vart. suvestinė)

sveikatingumas

sveikatos ypatybių ir būklės visuma

šeimyninis

sąsaja su šeimyna

šildytuvas

prietaisas šildyti

(pa)talpinti

daryti, kad tilptų

tamprus

elastingas

teisingas

atitinkantis tiesą

teisėtas

paremtas įstatymais

užsiėmimas

apibendrintai: darbas, verslas, veikla ir pan.

veika

veikla teisiniu požiūriu

vartoti

maistą, vaistus, žodžius kalbant

vegetacija

augalo augimas

veiksnius

kuris gali veikti

vieningas

pasižymintis vienybe

žinoti

turėti žinių, informacijos

žymė

matomas ženklas, pėdsakas

žmogiškas

būdingas žmogui

(ap)(už)tikti

netikėtai rasti, užėti, užklupti

sumuoti

susumuoti

sveikata

normalus organizmo veikimas

šeiminis

sąsaja su šeima

šildyklė

elektrinis šildomasis pagalvėlis arba pašildas

apgyventi

apgyvendinti, įkurti

glaudus

artimas

taisyklingas

atitinkantis taisykles

paskaita

konkrečiai: pamoka, pratybos, treniruotė, repeticija ir pan.

naudoti

daiktus, įrankius, priemones

vegetavimas

gyvenimas be didelių tikslų

veiksmingas

darantis poveikį, efektyvus

vienodas

vienokios rūšies, neturintis įvairumo

mokėti

sugebėti ką daryti, išmanyti

žyma

ant dokumento dedamas spaudas ar įrašas

žmoniškas

būdingas geram žmogui, humaniškas

KLAIĐŲ SKIRSTYMAS

MORFOLOGIJA (gr. morphē – forma + gr. logos – žodis, mokslas) – tai žodžių formų ir reikšmių mokslas.

DAIKTAVARDIS

KEIČIASI SUDURTINIO DAIKTAVARDŽIO GALŪNĖ: -IS, -Ė.

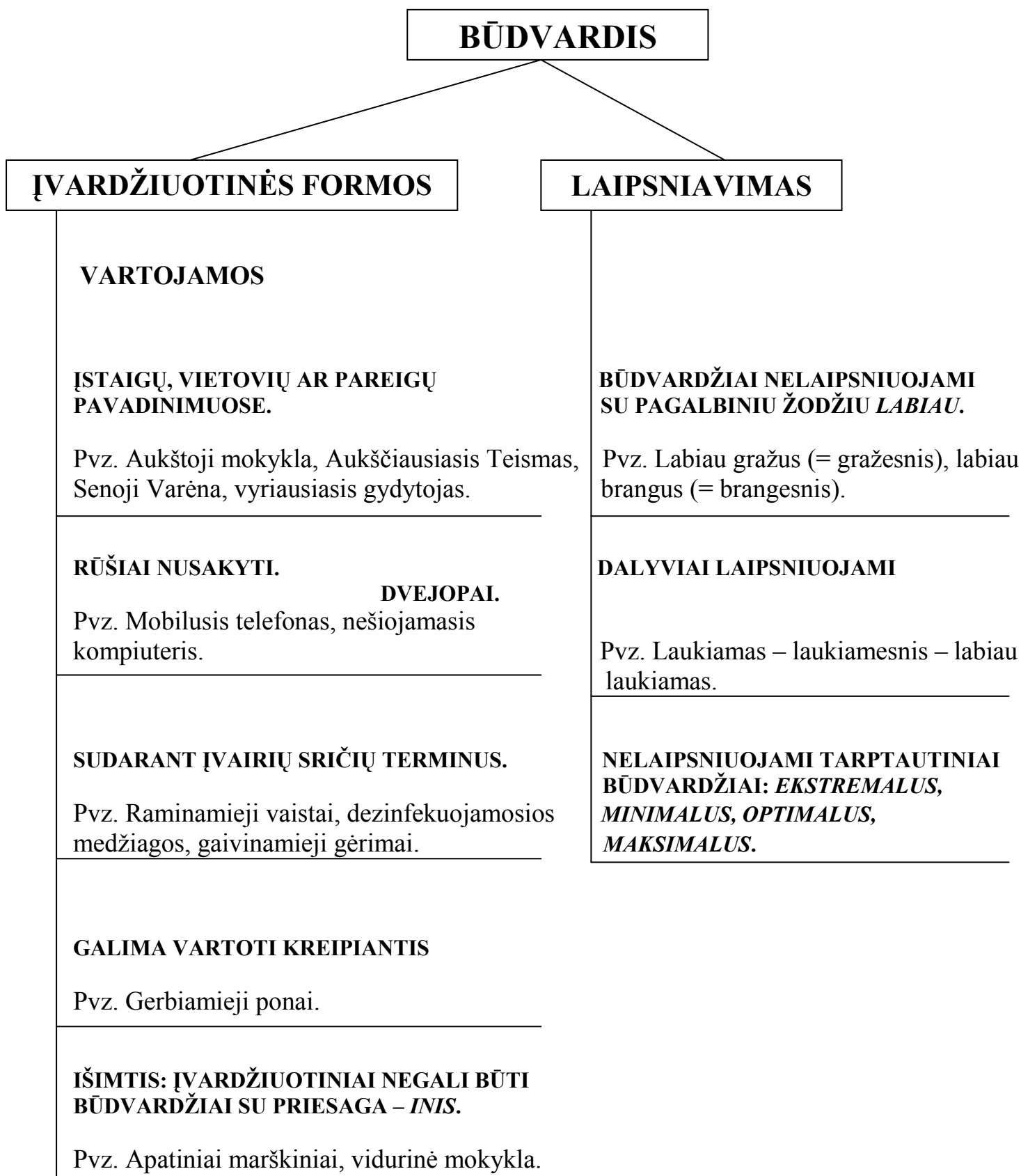
Pvz. Pusė + diplomas – pusdiplomis; vėjas + žuvis – vėjažuvė.

VYRIŠKOSIOS GIMINĖS DAIKTAVARDŽIUS VARTOTI MOKSLO LAIPSNIAM, VARDAMS, PAREIGOMS, PROFESIJOMS, TITULAMS APIBŪDINTI.

Pvz. Laikinai einantis direktoriaus pareigas.

JEI PASAKOMA, NE KOKIAS PAREIGAS AR PROFESIJĄ MOTERIS TURI, BET KAS JI YRA, VARTOTI MOTERIŠKOSIOS GIMINĖS DAIKTAVARDŽIUS.

Pvz. Gydytoja Purienė, direktorė Butkienė.

SKAITVARDIS

SU DAUGISKAITINIAIS DAIKTAVARDŽIAIS VARTOTI DAUGINIUS SKAITVARDŽIUS (IR ABEJOS, KELERIOS).

Pvz. Dveji metai, abeji marškiniai, kelerios varžybos.

KIEKINIŲ SKAITVARDŽIŲ LINKSNIUOJAMI VISI ŽODŽIAI. KELINTINIŲ – TIK PASKUTINIS.

Pvz. Perskaičiau du tūkstančius trisdešimt aštuonias knygas. Atbėgau du šimtai antras.

SKAITVARDŽIO DU NAUDININKAS – BE –S.

Pvz. Dviem įdomiems pasiūlymams.

MĖNESIO DIENAI NUSAKYTI VARTOJAMA TIK MOTERIŠKOJI GIMINĖ.

Pvz. Kelinto šiandien – penkto (= kelinta šiandien – penkta).

IVARDIS

ŠALIA IVARDŽIO NEVARTOTI ŽODELIO *TAI*.

Pvz. Kažkoks tai (= kažkoks) įvykis. Kažkur tai (= kažkur) išėjo.

IVARDIS *TŪLAS* REIŠKIA *DAŽNAS, DAUG KAS, NE VIENAS*, NEVARTOJAMAS REIKŠME *KAŽKOKS*.

Pvz. Tūlas (= kažkoks) žmogus tavęs ieškojo.

IVARDIS *KELETAS* NETURI MOTERIŠKOSIOS GIMINĖS.

Pvz. Po kelių//keleto (ne keletos) susitikimų, nutarėme...

NEVARTOTI IVARDŽIŲ *NEKURIS, VIS VIEN, KAS LIEČIA*.

Pvz. Kas liečia mane, tai aš vis vien paskambinsiu (= o aš vis dėlto paskambinsiu).

VEIKSMAŽODIS

NEVARTOTI NEVEIKIAMOSIOS RŪŠIES REIKŠME.

Pvz. Knyga skaitosi (= skaitoma); parduotuvė atsidaro (= atidaroma).

**SANGRAŽINĖS
FORMOS**

NEVARTOTI SU ĮVARDŽIU *SAU*.

Pvz. Pasistačiau (ne pasistačiau sau) namus.

BENDRATIES IR PADALYVIO NEVARTOTI JUNGINIUOSE SĄLYGAI AR TIKSLUI REIKŠTI:

***KAD* + BENDRATIS**

***JEI (JEIGU)* + BENDRATIS**

***TIKSLU* + BENDRATIS**

***KAD* + PADALYVIS**

***JEI (JEIGU)* + PADALYVIS.**

Pvz. Kad išlaikyti//išlaikius//tikslu išlaikyti (= kad išlaikyčiau) egzaminą, privalau pasimokyti. Jei kalbėti//pakalbėjus (= kalbėtume) atvirai, projektas neįgyvendinamas.

ŠALUTINIUOSE SAKINIUOSE NEVARTOTI NEIGIAMO VEIKSMAŽODŽIO, JEIGU NIEKO NENEIGIAMA.

Pvz. Lauksiu, kol neateisi (= ateisi). Kaip nebūtų keista//kaip nekeista (= keista, kad ir keista, nors ir keista), bet tyrimas pavyko.

DALYVIS

VEIKIAMOSIOS RŪŠIES ESAMOJO LAIKO DALYVIO NEVARTOTI SU VEIKĖJO NEREIŠKIANČIAIS DAIKTAVARDŽIAIS (DAIKTO PASKIRTIES REIKŠME).

Pvz. Migdantys vaistai (= migdomieji vaistai); raminantys lašai (= raminamieji lašai); svaiginantys gėrimai (= svaiginamieji gėrimai); gydančios žolelės (= gydomosios žolelės).

NEVEIKIAMOSIOS RŪŠIES DALYVIŲ NEVARTOTI SAVAIMINEI YPATYBEI REIKŠTI.

Pvz. Sumažintas kraujospūdis (= sumažėjęs kraujospūdis), stipriai išreikšti simptomai (= labai išryškėję, ryškūs simptomai).

NEPAINIOTI DALYVIO VEIKIAMOSIOS IR NEVEIKIAMOSIOS RŪŠIŲ.

Pvz. Besistatantys namai (= statomi namai); pasiaukojantis darbas (= pasiaukojamas darbas); gulinčios vietos (= gulimos vietos).

DALYVIS NEVARTOJAMAS DAIKTAVARDŽIO POZICIJOJE.

Pvz. Sergantieji (= ligoniai, sergantys asmenys, pacientai); klausantieji (=klausytojai); dirbantieji (= darbuotojai).

KAI DALYVIS YRA DAIKTAVARDŽIO POZICIJOJE, VARTOTI ĮVARDĮ TAS IR ŠALUTINĮ SAKINĮ.

Pvz. Remdamasis išdėstytu (= remdamasis tuo, kas išdėstyta); vadovaudamiesi išgirstu (= vadovaudamiesi tuo, ką išgirdome).

PADALYVIS

NEVARTOJAMAS

KAI IR PAGRINDINĮ, IR ŠALUTINĮ VEIKSMĄ ATLIEKA TAS PATS VEIKĖJAS (=PUSDALYVIU, DALYVIU).

Pvz. Norint (= norėdami) susirasti išsamios medžiagos, skaitytojai priversti peržiūrėti senų laikraščių kompleksus.

SU ŽODŽIAIS, KURIE PAKARTOJA VEIKSNIU AR PAPILDINIŲ PASAKYTĄ DALYKĄ (= DALYVIU).

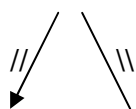
Pvz. Dokumentai, juos pasirašius, (= pasirašyti dokumentai) registruojami. Žmogui suklydus, jam (= suklydusiam žmogui) reikia padėti.

KAI YRA VEIKSMŲ NUOSEKLUMAS.

Pvz. Panaikinti mokyklą pastatą perduodant (= ir pastatą perduoti) švietimo skyriui.

PADALYVIS

(nepriklausomas nuo veiksnio)

DALYVIU

(derinamas su veiksniu ir pasako aplinkybę, kylančią iš to paties veikėjo atliekamo veiksmo)

PUSDALYVIU

(derinamas su veiksniu)

KAIP NEDERINAMŲJŲ PAŽYMINIŲ DAIKTAVARDŽIAMS APIBŪDINTI (= KILMININKAS)

Pvz. Yra naujovių atliekant kraujagyslių zondavimą (= kraujagyslių zondavimo naujovių). Teikia paslaugas prižiūrint ligočius (= ligočių priežiūros paslaugas).

KAI PADALYVIU REIŠKIAMAS VEIKSMAS KURIUO NORS POŽIŪRIU VEIKIA, LEMIA TARINIO REIŠKIAMĄ VEIKSMĄ IR JO VEIKĖJĄ.

Pvz. Jie tikėjosi, Vitkui padedant (= Vitkaus padedami), gauti paramą. Nuoširdžiai užjaučiame savo bendradarbį N. tėveliui mirus (= dėl tėvelio mirties).

REIŠKIANČIŲ TIKSLĄ ŠALUTINIŲ SAKINIŲ.

Pvz. Kad patektų (= patektų; norėdamas patekti) į salę, turėjo ilgai prašyti. Kad laiku užbaigtų darbą (= kad laiku užbaigtume; norint laiku užbaigti darbą), reikės pasistengti.

VERTINIAI: NAPAISANT + KILMININKAS; NEŽIŪRINT Į KĄ; NEŽIŪRINT + KILMININKAS

Pvz. Nepaisant pastangų (= nors ir stengėmės), darbo nebaigėme. Nežiūrint vadovo pasikeitimo (= nors ir pasikeitė vadovas), komisija dirbo kaip ir pirmiau.

REIŠKIANČIŲ LYGINIMĄ: LYGINANT, PALYGINUS (= PALYGINANT).

Pvz. Viskas palyginus (= palyginti) gerai pasisekė. Lyginant (= palyginti) su praėjusiais metais, skyrius padidėjo.

PRIEVEIKSMIAI

BŪDO PRIEVEIKSMIAI (*KAIP? KOKIU BŪDU?*) DAROMI IŠ ESAMOJO LAIKO NEVEIKIAMŪJŲ DALYVIŲ ARBA VARTOTI PUSDALYVIUS.

Pvz. Nuraminančiai (= nuraminamai//nuramindamas) sako; įtikinančiai (= įtikinamai//įtikindamas) daro.

IŠ BŪDVARDŽIŲ SU PRIESAGA *–INIS* PRIEVEIKSMIAI NEDAROMI.

Pvz. Vidutiniai (= vidutiniškas, vidutiniškai); faktiniai (= faktiškas, faktiškai).

VIETOJ BŪDO PRIEVEIKSMIŲ VARTOTINI BŪDVARDŽIAI DVIŽODŽIUOSE TERMINUOSE.

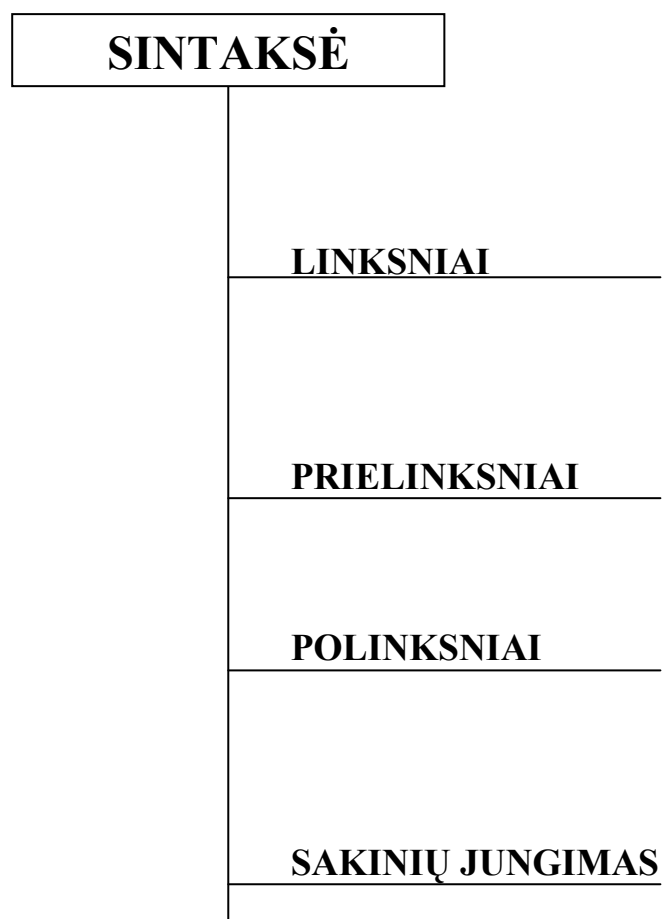
Pvz. Kava turkiškai (= turkiška kava); plovas armėniškai (= armėniškas//armėniškai paruoštas).

NEVARTOTINOS KONSTRUKCIJOS *ANT KIEK, ANT TIEK, ANT GALO*.

Pvz. Ant kiek (= kiek) ji protinga, ant tiek (= tiek) jis kvailas. Ant galo (= galų gale) viskas paaiškėjo.

KLAIIDŲ SKIRSTYMAS

SINTAKSĖ (gr. syntaxis – sudarymas, sandara) – tiria žodžių santykius, jų jungimo būdus, sakinių modelius bei sudarymo būdus ir rūšis.

VARDININKAS

NEVARTOJAMAS

KREIPINIUI REIKŠTI.

VARDININKAS (= ŠAUKSMININKAS)

Pvz. Vedėjas (= vedėjau), jus kviečia į priimamąjį. Dėkui, ponas (= pone) profesoriau, už konsultaciją.

NEAPIBRĖŽTAM KIEKIUI AR DALIAI REIKŠTI, YPAČ SU VEISMAŽODŽIAIS: BŪTI, PASITAIKYTI, DAUGĖTI, MAŽĖTI, ATSITIKTI, ATSIRASTI, SUSIDARYTI, IŠKILTI, ĮVYKTI, PASIEKTI IR PAN.

VARDININKAS PARODO KONKRETŲ KIEKĮ!

VARDININKAS (= KILMININKAS)

Pvz. Susirgimai (= susirgimų) gripu padaugėjo. Po operacijos įvyko nervų sistemos pokyčiai (= pokyčių).

SU DAIKTAVARDŽIAIS, KURIE PASAKO MEDŽIAGA, MAISTO PRODUKTUS.

VARDININKAS (= KILMININKAS)

Pvz. Vandenilis (= vandenilio) yra visokių kūnų sudėtyje. Į kremą sudėtį įeina visokios rūgštys bei vitaminai (= visokių rūgščių bei vitaminų).

SU SKAUDĖJIMO VEIKSMAŽODŽIAIS: SOPĖTI, SKAUDĖTI, MAUSTI, DIEGTI, PERŠTĖTI, NIEŽĖTI IR PAN.

VARDININKAS (= GALININKAS)

Pvz. Šis vaistas ypač veiksmingas, kai skauda nugara (= nugarą). Rankos (= rankas) niežti, kaip norėčiau jam stuktelti.

SU DAIKTAVARDŽIAIS PRIE VEIKSMAŽODŽIO TAPTI.

VARDININKAS (= ĮNAGININKAS)

Pvz. Ilgainiui jis tapo žinomas chirurgas (= žinomą chirurgu).

SU DAIKTAVARDŽIAIS, KURIE PABRĖŽIA LAIKINUMĄ, VIRTIMĄ KUO, YPAČ PRIE VEIKSMAŽODŽIŲ: BŪTI, DARYTIS, DĖTIS, JAUSTIS, PASIJUSTI.

VARDININKAS (= ĮNAGININKAS)

Pvz. Ar tu vis dar nori būti daktaras (= daktaru)? Jis buvo ir darbininkas (= darbininku), ir jūreivis (= jūreiviu), ir studentas (= studentu), ir net aktorius (= aktoriumi).

KILMININKAS

NEVARTOJAMAS

MĖNESIO DIENAI ŽYMĖTI.
KILMININKAS (= VARDININKAS)

Pvz. – Kelinto (= kelinta) šiandien?
– Liepos penkto (= penkta; penktoji).

LYGINAMAJAI KIEKYBEI REIKŠTI SU AUKŠTESNIOJO LAIPSNIO PRIEVEIKSMIAIS:
DAUGIAU, MAŽIAU, ILGIAU, DAŽNIAU IR PAN.
KILMININKAS (= KAIP; NEI; NEGU)

Pvz. Vaistus vartoti ne ilgiau trijų mėnesių (= ne ilgiau kaip tris mėnesius) ir ne trumpiau aštuonių savaičių (= ne trumpiau negu aštuonias savaites).

APIBRĖŽTAM KIEKIUI AR VISUMAI REIKŠTI.
KILMININKAS NUSAKO NEAPIBRĖŽTĄ KIEKĮ AR DALĮ!
KILMININKAS (= GALININKAS)

Pvz. Šampūnas suteikia plaukams žvilgesio (= žvilgesi). Reikia turėti vilties (= viltį), kad ligonis pasveiks.

SU GALININKINIAIS VEIKSMAŽODŽIAIS.
KILMININKAS (= GALININKAS)

Pvz. Radinys **kėlė** didelio susidomėjimo (= didelį susidomėjimą). Šios medžiagos **dar** didelės įtakos (= didelę įtaką) įvairiems organizmo gyvybiniais procesams. **Priėjome** išvados (= išvadą, prie išvados), kad pasiūlytas gydymo būdas pats tinkamiausias. Darysime viską, kad būtų **pasiekta** susitarimo (= pasiektas susitarimas, kad būtų pasiekta). Kūdikio svoris **tesiekė** keturių šimtų gramų (= keturis šimtus gramų).

NAUDININKAS

NEVARTOJAMAS

**KONKREČIAI LAIKO RIBAI AR MOMENTUI REIKŠTI, KAI NEŽYMIMA PASKIRTIS.
NAUDININKAS (= GALININKAS; *IKI*)**

Pvz. Operacija planuojama 21 dienai (= dieną). Tyrimų rezultatai šiai dienai (= iki šios dienos; šiuo metu) neaiškūs.

**SU SLINKTIES VEIKSMAŽODŽIAIS TIKSLUI REIKŠTI.
NAUDININKAS (=KILMININKAS; *Į*; BENDRATIS)**

Pvz. Išėjo pietums (= pietų; pietauti). Gydytojai renkasi operacijai (= į operaciją).

**SU ABSTRAKČIOS REIKŠMĖS VEIKSMAŽODINIAIS DAIKTAVARDŽIAIS (-IMAS; YMAS)
REIŠKIANČI TIKSLĄ AR PASKIRTĮ.
NAUDININKAS (= BENDRATIS; NAUDININKAS+BENDRATIS)**

Pvz. Vieta rūkymui (= rūkyti). Telefonas pasiteiravimui (= pasiteirauti). Reikia padaryti rentgenogramą diagnozės patikslinimui(= diagnozei patikslinti).

**DAIKTŲ PASKIRČIAI NUSAKYTI SU DAIKTAVARDŽIAIS.
NAUDININKAS (=KILMININKAS)**

Pvz. Lašai akims (= akių lašai). Lakas plaukams (= plaukų lakas).

**SU GALININKINIAIS VEIKSMAŽODŽIAIS.
NAUDININKAS (= GALININKAS)**

Pvz. Butas **atitinka** visiems sanitarijos reikalavimams(= visus sanitarijos reikalavimus). Tokiomis sąlygomis nelengva **atsilaikyti** infekcijai (= prieš infekciją). Būtina **kreipti dėmesį** mokslui(= į mokslą). Jis buvo **linkęs** alkoholiui (= į alkoholį; prie alkoholio; girtauti). Jiems (= juos) galime tik **užjausti**.

GALININKAS

NEVARTOJAMAS

**NEAPIBRĖŽTAM DAIKTŲ KIEKIUI AR DALIAI REIKŠTI.
GALININKAS PARODO KONKRETŲ KIEKĮ AR VISUMĄ!
GALININKAS (= KILMININKAS)**

Pvz. Reikėjo duoti kraują (= kraujo) tyrimams. Prašom dvi juodas kavas (= du puodelius juodos kavos).

**GRETA NEIGIAMOJO VEIKSMAŽODŽIO.
GALININKAS (= KILMININKAS)**

Pvz. Nedarinėk duris (= durų). Aukštąją mokyklą (= aukštosios mokyklos) jis nebaigė.

**PO SLINKTIES VEIKSMAŽODŽIŲ TIKSLUI REIKŠTI.
GALININKAS (= KILMININKAS)**

Pvz. Atvyko skaityti paskaitas (= paskaitų). Išvažiavo laikyti stojamuosius egzaminus (= stojamųjų egzaminų).

SU KAI KURIAIS VEIKSMAŽODŽIAIS.

Pvz. Šie studentai **atstovaus** Lietuvą (= Lietuvai). Vaistai **veikia** į nervų sistemą (= veikia nervų sistemą). **Tikėti** į Dievą (= tikėti Dievą; Dievu). **Įsimylėjau** į tave (= įsimylėjau tave). Būtina **ieškoti** naujus gydymo būdus (= naujų gydymo būdų). Kiekvieną savaitę **klausau** sveikatinimo laidą (= laidos). Būsiamam medikui reikės **mokytis** daugelį dalykų (= daugelio dalykų). Rūkymas gali labai **pakenkti** sveikatą (= sveikatai).

INAGININKAS

NEVARTOJAMAS

**SU NEDAIKTAVARDŽIAIS PRIE VEIKSMAŽODŽIO TAPTI.
INAGININKAS (= VARDININKAS)**

Pvz. Kas galėjo pamanyti, kad Vilius taps tokiu išmintingu (= toks išmintingas). Jis laimėjo konkursą ir tapo pirmu (= pirmas).

**SU PILNUMA, GAUSUMA, TURTINGUMA REIŠKIANČIAIS ŽODŽIAIS:
GAUSĖTI, DAUGĖTI, PRIKIMŠTI, PRIGRŪSTI, PRISOTINTI, GAUSUS,
TURTINGAS, DOSNUS IR PAN.
INAGININKAS (= KILMININKAS)**

Pvz. Piniginė litais (= litų) prikimšta. Jogurtas vaikams prisotintas vitaminais (= vitaminų).

**SU BŪDVARDŽIAIS AR BŪDVARDINIAIS DALYVIAIS IR JUOS
PAKEIČIANČIAIS ĮVARDŽIAIS.
TURI SUSIDARYTI DVEJYBINIAI LINKSNIAI!
INAGININKAS (= VARDININKAS; KILMININKAS; NAUDININKAS;
GALININKAS)**

Pvz. Mažasis norėjo būti panašiu (= panašus) į tėvą. Vien pinigai nepadaro žmogaus laimingu (= laimingo). Reikėjo tau apsimesti nesveiku (= nesveikam). Tropai rašytojo kalbą daro vaizdinga ir sodria (= vaizdingą ir sodrią).

BET!

**SU VEIKSMAŽODŽIAIS LAIKYTI, (PA) SKELBTI, (PA) VADINTI, PRIPAŽINTI
INAGININKAS – NE KLAIDA.**

Pvz. Jį laikė gražiu, bet lengvabūdišku. Jis padėtį pavadino pavojinga.

VIETININKAS

NEVARTOJAMAS

**REIŠKIANČIĄ YPATYBĘ.
VIETININKAS (=KILMININKAS)**

Pvz. Pastebėta žymių nukrypimų psichikoje (= psichikos nukrypimų). Nemažai problemų vaikų dantų gydyme (= nemažai vaikų dantų gydymo problemų).

**BŪDO REIKŠMĖS VERTALAI: DAUGELYJE ATVEJŲ, ESMĖJE, IŠVADOJE, REZULTATE, PAGRINDE, PILNUMOJE, PRINCIPE, TIKRUMOJE, VISUMOJE.
ĮNAGININKAS (= KILMININKAS)**

Pvz. Eilėje atvejų (= dažniausiai; paprastai; daugeliu atvejų) sloga praeina per tris dienas. Išgydytas pilnumoje (= visiškai).

BŪVIUI, BŪSENAI AR POŽYMIUI REIKŠTI: APIMTYJE, AUKŠTUMOJE, BŪKLĖJE, BŪSENOJE, EGZEMPLIORIUJE (EGZEMPLIORIUOSE), FORMOJE, GALIOJE, KALBOJE, KAME, KOMPETENCIJOJE, LYGyje, NORMOJE, NUOTAIKOJE, PARDAVIME, PAVIDALE, SĄLYGOSE, STADIJOJE, STILIUJE, SUDĖTYJE, TAME IR PAN.

Pvz. Ligonis komos būklėje (= komos būklės, ištiktas komos). Eksperimentas vyko neįprastose sąlygose (= neįprastomis sąlygomis).

VERTALAI VEIKSMO PRIEŽASČIAI, PAGRINDUI REIKŠTI: IŠDAVOJE, ĮTAKOJE, PASEKMĖJE, REZULTATE, SĄRYŠYJE IR PAN.

Pvz. Pervargimo išdavoje (= Dėl pervargimo) organizmas nusilpsta. Sąryšyje su pasunkėjusia ligonio būkle (= Dėl pasunkėjusios ligonio būklės) operacija buvo atidėta.

VERTALAI LAIKUI REIKŠTI: BĖGYJE, EIGOJE, LAIKE, LAIKOTARPYJE.

Pvz. Gydymo eigoje (= Gydant) išryškėjo ir kiti simptomai. Pooperaciniame laikotarpyje (= Pooperaciniu laikotarpiu; po operacijos) sveikata sugrįžta iš lėto.

BET galimi senieji laiko vietininkai: ryte, vakare, eroje, amžiuje, kūdikystėje, vaikystėje, jaunystėje, senatvėje...

APIE

NEVARTOJAMAS

REIŠKIANČIĄ OBJEKTĄ SU VEIKSMAŽODŽIAIS *LIUDYTI, SKELBTI* IR PAN.

Pvz. Apie tai (= Tai) liudija gydytojų išvados. Gydytojų pasitarimo išvadoje pažymima apie būtinumą (= pažymimas būtinumas) operuoti nedelsiant.

REIŠKIANČIĄ POŽYMĮ SU DAIKTAVARDŽIAIS *ĮSTATYMAS, NUTARIMAS, PLANAS, SPRENDIMAS* IR PAN.

Pvz. Netiksli statistika apie mirtingumą (= mirtingumo statistika). Patvirtintas projektas apie narkotikų prevenciją (= narkotikų prevencijos projektas).

REIŠKIANČIĄ PRIEŽASTĮ.

Pvz. Apie šios ligos kilmę (= Dėl šios ligos kilmės) medikai iki šiol nesutaria. Pasitaiko skundų apie slaugytojų elgesį (= dėl slaugytojų elgesio).

I

NEVARTOJAMAS

REIŠKIANČI LAIKĄ.

Pvz. Temperatūra matuojama du kartus į (= per) dieną. Seminarai vyksta tris kartus į (= per) metus.

PO ŽODŽIŲ: *ATSILIEPTI Į KĄ; DARYTI ĮTAKĄ; DARYTI POVEIKĮ Į KĄ; ĮSIMYLĖTI Į KĄ; NURODYTI Į KĄ; POVEIKIS Į KĄ; TURĖTI POVEIKĮ Į KĄ; VEIKTI Į KĄ.*

Pvz. Alkoholis atsiliepia į sveikatą (= sveikatai). Psichoterapija veikia į emocijas (= emocijas). Vaistų poveikis į organizmą (= organizmui).

POŽYMIUI REIKŠTI.

Pvz. Potraukis į narkotikus (= prie narkotikų) atsiranda greitai. Tai mūsų teisė į normalų gyvenimą (= teisė normaliai gyventi). Išsakyti požiūrį į iškeltą problemą (= apie iškeltą problemą).

PAS

NEVARTOJAMAS

**GYVOS BŪTYBĖS TURĖJIMO, PRIKLAUSYMO, NUOSAVYBĖS
SANTYKIAMS AR BŪSENAI REIKŠTI.**

Pvz. Pas ligonę yra tėvai ir brolis (= Ligonė turi tėvus ir brolių). Pas jį (= Jo) kvėpavimas normalus. Pas sūnų (= sūnui) gripas.

VEIKSMO ADRESATUI SU KREIPIMOSI REIKŠMĖS ŽODŽIAIS *KLAUSTI PAS KĄ, KREIPTIS PAS KĄ, PRAŠYTI PAS KĄ, SKŪSTIS PAS KĄ, TEIRAUTIS PAS KĄ* IR PAN.

Pvz. Dėl slaugos teiraukitės pas gydytoją (= gydytojo). Paprašiau pas draugą (= draugo) pinigų.

PRIE

NEVARTOJAMAS

REIŠKIANČIĄ VEIKSMO SĄLYGĄ, LAIKĄ.

Pvz. Prie gripo (= Sergant gripu) reikia gulėti. Prie progos (= Progai pasitaikius) šį klausimą išspręsimė. Prie geriausių norų (= Kad ir labai norėčiau) negalėsiu atvykti.

PROPORCIJŲ SANTYKIUI REIKŠTI.

Pvz. Pinigus keitė keturis prie vieno (= vieną į keturis). Spaudimas 120 prie 60 (= spaudimas 120 ir 60).

PRIEŠ

NEVARTOJAMAS

SU VEIKSMAŽODŽIAIS *GYDYTI, GINTIS, SKIEPYTI.*

Pvz. Skiepai prieš kokliušą (= nuo kokliušo). Jums reikėtų injekcijų prieš mieguistumą (= nuo mieguistumo).

ATSPARUS PRIEŠ (= ATSPARUS KAM).

Pvz. Stiprus organizmas yra atsparus prieš ligas (= atsparus ligoms). Šie preparatai skatina organizmo atsparumą prieš infekcines ligas (= infekcinėms ligoms).

SU

NEVARTOJAMAS

SU ABSTRAKČIAIS VEIKSMAŽODINIAIS DAIKTAVARDŽIAIS NUSAKANT DAIKTO POŽYMI AR KOKYBĘ.

Pvz. Greičiau nuvargsta akys su silpnu regėjimu (= kurių regėjimas silpnesnis).

NUSAKANT LIGĄ, DIAGNOZĘ.

Pvz. Paguldytas į ligoninę su nudegimais (= dėl odos nudegimų). Kreipėsi su širdimi (= širdimi; serga širdies liga).

UŽ

NEVARTOJAMAS

APIBENDRINTAI VIETAI PAGAL DARBO PRIEMONĘ REIKŠTI.

Pvz. Vairuotojas už vairo (= prie vairo) sėdo neblaivus. Visas gyvenimas praėjo už operacinio stalo (= prie operacinės stalo).

LAIKUI REIKŠTI.

Pvz. Susitiksim už savaitės(= po savaitės). Buvo aptarti dviejų terapijos skyrių darbo rezultatai už pirmą pusmetį (= pirmojo pusmečio darbo rezultatai).

VIRŠ

NEVARTOJAMAS

REIŠKIANČIUS KONKRETAUS KIEKIO, SKAIČIAUS, LAIKO VIRŠIJIMĄ.

Pvz. Virš mėnesio (= Daugiau kaip mėnesį) trunkantis viduriavimas. Operacijai buvo surinkta virš 5000 litų (= daugiau kaip 5000 litų).

ATGAL

NEVARTOJAMAS

LAIKUI REIKŠTI.

Pvz. Tai įvyko daug metų atgal (= prieš daug metų). Kardiologų konferencija įvyko du mėnesiai atgal (= prieš du mėnesius).

ATVEJU

NEVARTOJAMAS

NUSAKANT LAIKĄ, KONKREČIĄ SITUACIJĄ.

Pvz. Cukraligės atveju (= Sergant cukralige) būtina griežta dieta. Avarijos atveju (= Ištikus avarijai) skambinkite 112. Kraujoplūdžio atveju (= Prasidėjus kraujoplūdžiui) svarbu suteikti pirmąją medicinos pagalbą.

ATŽVILGIU

NEVARTOJAMAS

TIESIOGINIAM SANTYKIUI SU OBJEKTU REIKŠTI.

Pvz. Ką galite padaryti invalidų atžvilgiu (= invalidams)? Gydytojų komisijos sprendimas buvo palankus ligonio atžvilgiu (= ligoniui).

DĖKA

NEVARTOJAMAS

PRIEŽASČIAI REIKŠTI.

Pvz. Rūkymo dėka (= Rūkydami) jaunuoliai gadina sau sveikatą. Jis pasveiko gero gydymo dėka (= dėl gero gydymo). Tik medikų dėka (= medikų pastangomis) buvau išgelbėta.

BŪDUI IR PRIEMONEI REIKŠTI.

Pvz. Diagnozė nustatoma ELISA metodo dėka (= metodu). Jis galėjo judėti tik invalidų vežimėlio dėka (= (su) invalidų vežimėliu).

PAGALBA

NEVARTOJAMAS

PRIEMONEI REIKŠTI.

Pvz. Duomenis išanalizavome kompiuterio pagalba (= kompiuteriu). Hipnozės pagalba (= Hipnoze; Taikant hipnozę) atskleistos ligos priežastys.

TARPININKAVUSIAM VEIKĖJUI REIKŠTI.

Pvz. Testus galėsime parengti tik psichologų pagalba (= su psichologų pagalba; padedami psichologų). Tik visuomenės pagalba (= su visuomenės pagalba; visuomenei padedant) galima užkirsti kelią narkotikams.

GI

NEVARTOJAMAS

KAIP JUNGtukas PRIEŠPRIEŠAI REIKŠTI.

Pvz. Iki šiol svarstėme alkoholio kenksmingą poveikį žmogui, gi (= o) dabar jo žalą tautai. Tegu dirba tik rankos, gi (= o) kojos ilsisi. Medikai nuoširdžiai rūpinosi ligoniu, gi (= o; bet; tačiau) jo artimieji to neįvertina.

IDANT JEI (GU) KAD (SU) TIKSLU	+ BENDRATIS PADALYVIS
---	--

NEVARTOJAMAS

TIKSLUI, SĄLYGAI BEI NUOLAIDAI REIKŠTI.

Pvz. Idant išvengti (= Kad išvengtume) komplikacijų, ligoniui turi būti leidžiami antibiotikai. Jei tikėti (= Jei tikėtume) pacientu, jis jau seniai nebevartoja alkoholio. Kad pasiekus (= Norint pasiekti) gerų gydymo rezultatų, reikia rūpestingai gydyti. Tikslu išaiškinti tuberkuliozę (= Tuberkuliozės paplitimui išaiškinti) patikrinta daugiau kaip 80% gyventojų.

IR

NEVARTOJAMAS

STIPRINAMOSIOSE KONSTRUKCIJOSE: DAUG IR DAUG; LABAI IR LABAI; ŽYMAI IR ŽYMAI; ŠIMTAI IR ŠIMTAI; DAR IR DAR; VĖL IR VĖL.

Pvz. Daug ir daug (= daug) kartų apie tai kalbėta. Dabar vaistai kainuoja žymiai ir žymiai (= žymiai; daug) daugiau. Vėl ir vėl (= Vėl; Ir vėl) ginčijamės be reikalo.

KAS

NEVARTOJAMAS

JUNGINIUOSE: *KAS DĖL; KAS LIEČIA; KAS LINK; KAS.*

Pvz. Nutarta skirti pašalpą jų šeimai, kas (= o tai) ir padaryta. Kas dėl dantų, tai juos reikia gydyti (= O dantis reikia gydyti). Kas liečia sveikatą (= O dėl sveikatos; sveikata) reikia susirūpinti.

VIETOJ TO, KAD

NEVARTOJAMAS

NUOLAIDAI REIKŠTI.

Pvz. Vietoj to, kad padėtų (= Užuoť padėję), jie tik trukdo. Vietoj to, kad propagavus (= Užuoť propagavus) sveiką gyvenšeną, siūloma tabako reklama.

LITERATŪRA

- *1. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. – Vilnius, 2000.
- *2. Molytė E. Kalbos praktikos patarimai medikams. – Kaunas, 2001.
- *3. Paulauskienė A. Lietuvių kalbos kultūra. – Vilnius, 2001.
 - 4. Kalbos patarimai. – Vilnius, 2003.
- *5. Valstybinės lietuvių kalbos komisijos patvirtintas kalbos klaidų sąrašas. Gimtoji kalba. – 1998. – Nr.2.
- *6. Žėkienė D. Kalbos kultūros konspektas. – Vilnius, 2003.
- *7. Gavenauskienė D. Kalbos kultūros vadovėlis. – 2001.
- *8. Vietovardžių kirčiavimo žodynas. – 1994.
- *9. Kanceliarinės kalbos patarimai. – 1998.
- *10. Tarptautinių žodžių žodynas. – 2000.
- *11. Stepukonis F. Referatų rašymas ir pristatymas. – Vilnius, 2002.
- *12. Šukys J. Kalbos kultūra visiems. – Vilnius, 2003.
- *13. Lietuvių kalbos žinynas. – Kaunas, 2000.
- *14. Medicinos terminų žodynas. – Vilnius, 1980.
- *15. Mokomasis lietuvių kalbos rašybos ir kirčiavimo žodynas. – Kaunas, 1996.
- 16. www.vlkk.lt
- 17. www.lki.lt
- 18. www.lkz.lt

